

ትምህርት 16

1ኛ ቀን፡- የ2ኛ ነገሥት መግቢያ፤ 2ኛ ነገሥት 1-8፡15

1ኛ ጥያቄ፡ ጸሐፊው ማን እንደሆነና መጽሐፉ መቼ እንደተጻፈ ወዘተ. የተሰጠውን የመግቢያ አሳብ ከትምህርት 15 1ኛ ቀን ጥናት ተመልከት።

በመጀመሪያ 1ኛና 2ኛ ነገሥት አንድ መጽሐፍ እንደነበሩ ታስታውሳለህ። በኋላ ወደ ሁለት መጻሕፍት የተከፈሉት መጽሐፍ እጅግ በመርዘሙ ምክንያት ነበር። የነገሥት መጽሐፍ ርዕስ የተገኘው በ1ኛና 2ኛ ነገሥት ከሰሎሞን ጀምሮ እስከ ሴዴቅያስ ድረስ በእስራኤልና በይሁዳ የነገሡ ነገሥታት አጫጭር ታሪኮች የሚገኝበት መጽሐፍ ከመሆኑ አንፃር ነው።

2ኛ ጥያቄ፡ 2ኛ ነገሥት 17፡7-23 አንብብ። ሀ) እግዚአብሔር እስራኤልንና ይሁዳን ያጠፋው ለምንድን ነው? ለ) በዚህ ክፍል የተሰጡትን የተለያዩ ምክንያቶችን ዘርዝር።

እስራኤላውያን በእግዚአብሔር የተመረጡት ለእርሱ የተለዩ ሕዝብ እንዲሆኑ ነበር። በአብርሃም በኩል ከእግዚአብሔር ጋር የዘላለም ቃል ኪዳን ነበራቸው። በሲና ተራራ እግዚአብሔር በታላቅ መንገድ ተገናኝቸውና ትእዛዛቱን ሰጣቸው። እስራኤላውያን ለምን ጠፉ? ወደ ምርኮ የሄዱት ለምንድን ነው? ራብ፡ በሽታ፣ ሞት፣ ጦርነትና ምርኮ በእነርሱ ላይ የመጣው ለምንድን ነው?

የ1ኛና 2ኛ ነገሥት መጻሕፍት ሊመልሱት የሚሞክሩት ጥያቄ ይህ ነው። አዎን፡ የእስራኤል ሕዝብ የተለዩ ነበሩ። አዎን፡ እግዚአብሔር ቃል ኪዳኑን ከአብርሃም፣ ከእስራኤላውያንና ከዳዊት ጋር አድርጎ ነበር። የእግዚአብሔር ሕዝብ የጠፉበት ምክንያት ግን በእግዚአብሔር ሳይሆን በራሳቸው ጥፋትና ስሕተት ነበር። የእግዚአብሔር ቃል ነበራቸው፤ ስለዚህ ቃሉን ማወቅ ይጠበቅባቸው ነበር። ነገር ግን እያወቁ በግትርነት በእግዚአብሔር ላይ ዓመፁ። ቅዱሱ እግዚአብሔር ኃጢአታቸውን ሳይቆጣ ሊያልፋቸው ስላልቻለ አስቀድሞ በተደጋጋሚ ባስጠነቀቃቸው መሠረት አስማረካቸው።

ዛሬም እግዚአብሔር ተመሳሳይ ነገር በቤተ ክርስቲያኑ ሊያደርግ ይችላልን? በቤተ ክርስቲያኑ ላይ ራብ፡ በሽታና ጥፋት እንዲመጣ መፍቀድ ይችላልን? እግዚአብሔር እኛን ለምርኮ ማለትም ለሌላው ሃይማኖት ቁጥጥር አልፈን እንድንሰጥ ሊያደርግ ይችላልን? ለእነዚህ ሁሉ ጥያቄዎች መልሱ አዎን የሚል ነው። እኛም ልክ እንደ እስራኤላውያን ከሆንን፤ የእግዚአብሔርን ቃል ካላወቅንና ካልታዘዝን እንጠፋለን። የ2ኛ ነገሥት መልአክት ለእግዚአብሔር ካልታዘዘን፤ እግዚአብሔር በእስራኤላውያን ላይ እንደፈረደ፤ በእኛም ላይ እንደሚፈርድ የሚያመለክት ማስጠንቀቂያ ነው። ጉዳዩ እግዚአብሔር ባለፈው ዘመን እንዴት ተጠቀመብን የሚለው አይደለም። ቁም ነገሩ እግዚአብሔርን አሁንና ወደፊት እንዴት እንደምናገለግለውና ከእርሱም ጋር እንዴት እንደምንራመድ ነው።

3ኛ ጥያቄ፡ 2ኛ ዜና 7፡14 አንብብ። ሀ) በዚህ ቁጥር እግዚአብሔር የገባቸው የተስፋ ቃሎች ምንድን ናቸው? ለ) ለዚህ የተስፋ ቃል የተሰጠው ቅድመ ሁኔታ ምንድን ነው? ሐ) አንተና ቤተ ክርስቲያንህ እነዚህን ቅድመ ሁኔታዎች እያሟላችሁ ያላችሁት እንዴት ነው? ይህንን ጥቅስ በቃልህ አጥና።

የ2ኛ ነገሥት ታሪክ የተፈጸመበት የዘመን ርዝመት

በ1ኛ ነገሥት የተጻፈው ታሪክ ከዳዊት ሞት ከ971 ዓ.ዓ. ጀምሮ እስከ 853 ዓ.ዓ. ድረስ በነበረው ጊዜ መፈጸሙን ተመልክተናል። በ1ኛ ነገሥት ታሪክ ጊዜ የሰሎሞንን መንግሥትና ቀጥሎም እስራኤል በሰሜን፤ ይሁዳ ደግሞ በደቡብ ሆኖ ለሁለት የተከፈለውን መንግሥት ተመልክተናል።

2ኛ ነገሥት የተከፈለውን የእስራኤል መንግሥት ታሪክ ይቀጥላል። የሚናገረውም ከ853-586 ዓ.ዓ. ስላለው ጊዜ ነው። በዚህ ጊዜ ውስጥ ከተፈጸመ ድርጊቶች በጣም አስፈላጊዎቹ በ722ዓ.ዓ. የተፈጸመው የሰሜኑ መንግሥት ጥፋትና ከብዙ ዓመታት በኋላ በ586ዓ.ዓ የተከናወነው የደቡብ መንግሥት ጥፋት ነው።

በ2ኛ ነገሥት የታሪክ ዘመን የነበሩ ዋና ዋና ኃይላት

የ2ኛ ነገሥት የታሪክ ዘመናት በዋና ዋና የዓለም መንግሥታት ዘንድ ከፍተኛ ትግል የተካሄደባቸው ጊዜያት እንደነበሩ 2ኛ ነገሥት ይነግረናል።

የጳለስጢና ምድር በዚህ ትግል መሀል ተይዛ ጦርነትን አሳልፋለች። እስራኤላውያን የትኛውን ወገን መደገፍ እንዳለባቸው ለመወሰን የተቸገሩበት ጊዜ ነበር፤ ስለዚህ ነገሥታቱ ከአንድ ኃይል መንግሥት ጋር የነበራቸውን ስምምነት እርሱን በሚጥለው ሌላ ኃይል መንግሥት ሲቀይሩና ሲዋዥቁ እንመለከታለን። በእነዚህ ዓመታት በእስራኤልና በይሁዳ መንግሥታት ታሪክ ውስጥ ታላቅ ሚና የተጫወቱ ሦስት ዋና ዋና መንግሥታት ነበሩ።

1. ግብፅ፡- በእነዚህ ዓመታት ግብፅ እስከዚህም ብርቱ የሆነችበት ጊዜ ጨርሶ አልነበረም። ነገር ግን ወደ ቀድሞ ስፍራዋ ለመመለስና የመካከለኛው ምሥራቅ ዋና መንግሥት የመሆን ሕልም ሁልጊዜ ነበራት፤ ስለዚህ ግብፅ ብዙ ጊዜ እንደ አሦርና ባቢሎን ካሉት ሌሎች ኃይላን መንግሥታት ጋር ግጭት በመፍጠር ጦርነትን ታካሂድ ነበር። ይህም ጦርነት ብዙ ጊዜ የሚደረገው በከነዓን ምድር ነበር። በተጨማሪ ብዙ ጊዜ ግብፅ በመሰጴጦሚያ የሚገኙ ሌሎች ግዛቶችንና መንግሥታትን ለመውጋት የእስራኤልንና የይሁዳ መንግሥታትን ድጋፍ ለማግኘት ትሞክር ነበር። ግብፅ በአሦርና በባቢሎን የተሸነፈች ብትሆንም፣ የምትገኘው እጅግ ርቃ ስለ ነበር፣ እነርሱ ሊቆጣጠሯት አልቻሉም ነበር።

በ2ኛ ነገሥት ያለው ታሪክ በተፈጸመበት ዘመን፣ ግብፅ በሁለት ዋና ዋና መንገዶች በጳለስጢና ላይ ተጽዕኖ አድርጋበት ነበር። በመጀመሪያ፣ በ609 ዓ.ዓ. ኢዮስያስ ብልህነት በጎደለው መንገድ ከግብፅ ጋር ተዋግቶ በጦርነቱ ተገደለ። ልጁም ኢዮአካዝ ወደ ግብፅ በምርኮ ተወሰደ። የግብፅ ንጉሥ በእርሱ ምትክ ኢዮአቄም የተባለውን ወንድሙን አነገሠው።

ሁለተኛ፣ በ586 ዓ.ዓ. ኢዮሩሳሌም ከተደመሰሰች በኋላ፣ ብዙ አይሁድ ተሰድደው ወደ ግብፅ ሄዱ። ነቢዩ ኤርምያስንም አስገድደው ከእነርሱ ጋር ወሰዱት። በዚያም በርካታ የሆነ የአይሁድ ኅብረተሰብ ሰፈረና ለብዙ መቶ ዓመታት በዚያ ኖረ። ሴፕቱዋጀንት የሚባለው የግሪክ ቋንቋ መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈው በ70 ዓ.ዓ. አካባቢ በግብፅ ነበር።

2. አሦር፡- ባለፈው ሳምንት የአሦር መንግሥት በእስራኤል ሕዝብ ታሪክ ውስጥ የተጫወተውን ከፍተኛ ሚና ተመልክተናል፤ ሆኖም እስከ 853 ዓ.ዓ. ለእስራኤል መንግሥት ዋና ፈተና የነበረች ሶርያ ናት። በ745 ዓ.ዓ. በአሦር ቴልጌልቴልፌልሶር የተባለ ታላቅ ንጉሥ

በሥልጣን ወንበር ላይ ተቀመጠ። የአሦርንም ግዛት ግስፋፋት ጀመረ። ለመጀመሪያ ጊዜ አንድ አገር ወርረው የሚይዙ ሕዝቦች በተወረረችው ከተማ ላይ ያደርጉት ስለ ነበረው ነገር ያስተዳደር መመሪያ ለውጥ አመጣ። ይህም ያስተዳደር መመሪያ በተወረረው አገር የሚኖሩ የሚጠቅሙ ዜጎችን (የተማሩ፣ ንጉሣዊ ቤተሰብ የሆኑ፣ የሥነ - ጥበብ ሰዎች ወዘተ.) መውሰድና በግዛቷ ሁሉ ውስጥ መበትን ነበር። ሌሎች የተወረሩ ሕዝቦችን ደግሞ ወደ ሌላ የተወረረ ከተማ አምጥተው ግስፈር ነበር። ይህም ያ ሕዝብ እንደገና እንዳያንሰራራና እንዳይዋጋ የማድረጊያ ዘዴ ነበር። አሦር እስራኤልን ባሸነፈች ጊዜ ሕዝቡን ወደ ምርኮ የወሰደችውና በግዛቱ ሁሉ ውስጥ የበተነችው ለዚህ ነበር። ሕዝቡ ወደ እስራኤል እንደገና ለመመለስ ጨርሶ አልቻለም። ይህንን ልምድ አሦራውያን ብቻ ሳይሆኑ፣ ባቢሎናውያንም አደረጉት። ይሁዳን ባሸነፉ ጊዜ፣ ሕዝቡን ወደ ምርኮ ወሰዱና በባቢሎን ግዛት ሁሉ ውስጥ በተነኩት። የባቢሎን መንግሥት በፋርስ መንግሥት በተሸነፈና በወደቀ ጊዜ፣ ወደ እስራኤል ለመመለስ የቻሉ አይሁድ በጣም ጥቂትና የተወሰኑ ብቻ ነበሩ።

የቲልላቴልፌልሶር ልጅ ስልሞናሶር 5ኛ ከ727-722 ዓ.ዓ. የገዛ ንጉሥ ሲሆን፣ የእስራኤልን መንግሥትና የሰማርያን ከተማ የከበባትና አሸንፎ የያዛት እርሱ ነበር። አጠቃልሎ ይህን ከማድረጉ በፊት ግን ዳግማዊ ሳርጎን በተባለው የጦር ጀኔራሉ ተገደለ። ዳግማዊ ሳርጎን የሰሜኑን መንግሥት የማረከና ወደ ግዛቱም የደባለቀ ሰው ነው።

የሳርጎን ልጅ የሆነው ሰናክሬም (704-681 ዓ.ዓ.) በኋላ በሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት ይሁዳን ወግቶ ወደ 200000 የሚደርሱ ሰዎች ወደ ምርኮ ቢወስድም፣ ኢየሩሳሌምን ግን ለመውጋትና አሸንፎ ለመያዝ አልቻለም። ኢየሩሳሌም ከመውደቋ በፊት በራሱ ሁለት ልጆቹ ተገደለ።

የሚቀጥለው የአሦር ንጉሥ፣ አስራዶን ይባል ነበር። የይሁዳ ንጉሥ የነበረውን ምናሴን በምርኮ ወደ ባቢሎን የወሰደ እርሱ ነበር (2ኛ ዜና 33:10-13)። የመጨረሻው ታላቁ የአሦር ንጉሥ አሱርባኒፓል (668-630 ዓ.ዓ.) የሚባለው ሲሆን፣ እርሱም መንግሥቱን እስከ ግብፅ ድረስ አስፋፍቷል። እርሱ ከሞተ ከጥቂት ጊዜ በኋላ፣ የአሦር መንግሥት መዳከም ጀመረና በመጨረሻ በ605 ዓ.ዓ. በባቢሎናውያን ተደመሰሰ።

3. ባቢሎን፡- የ2ኛ ነገሥት ታሪክ በተፈጸመበት ዘመን በእስራኤል መንግሥት ላይ ተጽዕኖ ያደረገ ሦስተኛው ታላቅ መንግሥት የባቢሎን መንግሥት ነበር። የባቢሎን መንግሥት ከ626-539 ዓ.ዓ. ድረስ ጠንካራ ነበር። በአሦር እጅ በነበረችም ጊዜ የባቢሎን ምድር በጣም ታዋቂ ክፍለ አገር ነበረች። ከአሱርባኒፓል ሞት በኋላ በ633 ዓ.ዓ. የባቢሎን ከተማ በአሦር ላይ ማመፅ ጀመረ። ከ626-605 ዓ.ዓ. የባቢሎን ንጉሥ በነበረው በናቦፖላሳር አመራር የባቢሎን መንግሥት ብቅ አለና የአሦርን መንግሥት ለመጣል ቻለ። በ612 ዓ.ዓ. የአሦር ዋና ከተማ የነበረችው ነንዌ ተደመሰሰች። በ609 ዓ.ዓ. የአሦር ጦር ተደመሰሰ። ናቦፖላሳር የይሁዳን መንግሥት ጦር ማጥቃት ቢጀምርም ሊያሸንፍ ግን አልቻለም ነበር።

ከናቦፖላሳር በኋላ፣ በባቢሎን መንግሥት ውስጥ በታላቅነቱ አቻ የማይገኝለት ናቡከደነፆር ነገሠ። እርሱም ከ605-562 ዓ.ዓ. በሥልጣን ላይ ቆየ። የይሁዳ መንግሥት ሦስት ጊዜ የተጠቃውና በመጨረሻም በምርኮ የተወሰደ በእርሱ ዘመነ መንግሥት ነበር።

1. አብዛኛው ንጉሣዊ ቤተሰብና ጠቃሚ የሆኑ ዜጎች የተወሰዱት በ605 ዓ.ዓ. ነበር። ከኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ አብዛኛው ሀብት ወደ ባቢሎን የተወሰደውና ዳንኤልና ሦስቱ ጓደኞቹ ወደ ምርኮ የተወሰዱት በዚህ ጊዜ ነበር (ዳን. 1:1)። የይሁዳ መንግሥት የባቢሎን መንግሥት አገልጋይ የሆነውም ያኔ ነበር።

2. በ597 ዓ.ዓ. የሆነው ምርኮ፡- ኢየሱዳም ከግብፅ ጋር አብሮ በባቢሎን ላይ ባመፀ ጊዜ፣ ባቢሎን ኢየሩሳሌምን አጥቅታ ወረረቻት። በዚህ ጊዜ የንጉሣዊው ቤተሰብ ሌላ አባሎች የሆኑት ንጉሥ የአኪንና እጅግ ታዋቂ ከሆኑት 10000 ያህል የኢየሩሳሌም ዜጎች እንደነ ሕዝቅኤል ያሉት ጭምር ወደ ባቢሎን ተወሰዱ።

3. በ586 ዓ.ዓ. የሆነው ምርኮ፡- የመጨረሻው የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስ በባቢሎን ላይ ባመፀ ጊዜ ናቡከደነፆር ትዕግሥቱን አጣ። በ588 ዓ.ዓ. ከኢየሩሳሌም ጋር መዋጋት ጀመረ። ከግብፅ ጋር ለመዋጋት ሲል ከኢየሩሳሌም ጋር የጀመረውን ውጊያ አቆመ። ከጥቂት ቆይታ በኋላ ግን በ586 ዓ.ዓ. ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰና ከረጅም ውጊያ በኋላ በወረራ ኢየሩሳሌምን ያዘ። የሴዴቅያስ ልጆች ተገደሉ። እርሱንም ዓይኑን አሳውረው ወደ ምርኮ ወሰዱት።

የኢ.የሩሳሌም ቅጥር፤ እንዲሁም ከብዙ ዓመታት በፊት የተሠራው የሰሎሞን ቤተ መቅደስ ተደመሰሰ። በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ አይሁድ በምርኮ ተወሰዱ። ድሀ የሆኑ ሰዎች ብቻ በምድሪቱ ላይ ቀሩ። ናቡከደነፆር ጎዶልያስን በይሁዳ ላይ ሾመው፤ ነገር ግን በእስግኤል ተገደለ። የቀሩትም አብዛኛዎቹ ሰዎች ወደ ግብፅ ሸሹ።

ከናቡከደነፆር ሞት በኋላ፤ የባቢሎን መንግሥት ኃይል ፈጥኖ በመቀነሱ በ539 ዓ.ዓ. በሜዶንና በፋርስ የተባበረ ኃይል ከሥልጣን ተወገደ። አይሁድን ወደ ትውልድ አገራቸው እንዲመለሱ የፈቀደ፤ በብሉይ ኪዳን የተጠቀሰ የመጨረሻ ኃይል መንግሥት የሜዶንና የፋርስ መንግሥት ነው።

በሚከተለው ሠንጠረዥ ትላልቅ ነቢያትን፤ በነቢያት ጊዜ የነበሩትን የእስራኤልና የይሁዳ ነገሥታት በአሕዛብ መንግሥታት ላይ የነበሩትንም ዋና ዋና ነገሥታት ትመለከታለህ። ይህ ሠንጠረዥ የሚያጠቃልለው ከ2ኛ ነገሥት ጀምሮ እስከ ብሉይ ኪዳን መጨረሻ ድረስ ያለውን ነው።

ዘመት	የነቢዩ ስም	የእስራኤል ዋና ዋና ነገሥታት	የይሁዳ ዋና ዋና ነገሥታት	ዋና የኢስራካል ንጉሥ
875-850 ዓ.ዓ.	ኤልያስ (875-850 ዓ.ዓ.)	አክሳብ (874-853 ዓ.ዓ.)	ኢዮሳፍጥ (872-848 ዓ.ዓ.)	የሶርያ መንግሥት ቢንሃዳድ
825 ዓ.ዓ.	ኤልሳብ (852-795 ዓ.ዓ.)	ኢዮራም፣ ኢዩ፣ ኢዮአካዝ፣	ኢዮራም፣ ኢዮአስ	ሐዘኤል
800 ዓ.ዓ.	ኢዩኤል (835)			
775	ዮናስ (782-753 ዓ.ዓ.)	ዳግማዊ ኢዮርብአም (793-753)	ኤሜስያስ (792-767 ዓ.ዓ.)	ዳግማዊ ቢንሃዳድ
750 ዓ.ዓ.	አምጽ (760-753 ዓ.ዓ.)	ፌቆቴ፣ ሆሴዕ	ዖዝያን (792-740 ዓ.ዓ.)	
725 ዓ.ዓ.	ሆሴዕ (755-715 ዓ.ዓ.)			
	ኢሳይያስ (740-680 ዓ.ዓ.)	ምርኮ (722 ዓ.ዓ.)	ኢዮኤታም (750-735 ዓ.ዓ.)	ረከሶን
700 ዓ.ዓ.	ሚካያስ (735-700 ዓ.ዓ.)		አካዝ (735-715 ዓ.ዓ.)	አካዝ (የአምር መንግሥት) ሣልሳዊ ትግላት ጥሰስር ዳግማዊ ስርሳን ሰናከሬም
675 ዓ.ዓ.			ሕዝቅያስ (715-686 ዓ.ዓ.)	አስራዶን
650 ዓ.ዓ.	ናሆም (664-654 ዓ.ዓ.)	ኤርምያስ (627-580 ዓ.ዓ.)	ምናሲ (697-686 ዓ.ዓ.)	5ኛ ቫልምናኤሲር
	ሰፎንያስ (632 ዓ.ዓ.)			
625 ዓ.ዓ.	ኤርምያስ (627-580 ዓ.ዓ.)			

	ዕንባቆም (609-605 ዓ.ዓ.)	ምርኮ (722 ዓ.ዓ.)	ኢዮስያስ (640-609 ዓ.ዓ.)	አሱርባሪያል
600 ዓ.ዓ.	አብድዩ (605-586 ዓ.ዓ.)		ዮአኪም ሲዴቅያስ (597-586 ዓ.ዓ.)	ዮባቢሎን መንግሥት ናባዳላባር ናቡከደነገር (605-562 ዓ.ዓ.)
575 ዓ.ዓ.	ሕዝቅኤል (593-571 ዓ.ዓ.) ዳገኤል (605-535 ዓ.ዓ.)		ምርኮ (586-539 ዓ.ዓ.)	ናባኒደስ/ቤልሻአዘር
550 ዓ.ዓ.				
525 ዓ.ዓ.				የሜዶንና የፋርስ መንግሥት
500 ዓ.ዓ.	ሐጌ ዓ.ዓ. (500ዓ.ዓ.) ዝካርያስ (520- 480ዓ.ዓ.)		የቅሬታዎች መመለስ ዘኔባቢል (539ዓ.ዓ.)	ቂሮስ (550-530ዓ.ዓ.) ዳርዮስ ቀዳማዊ (521-486 ዓ.ዓ.) ዘሬክስ (486-464)ዓ.ዓ.
475 ዓ.ዓ.				አርጤክስስ (464-423 ዓ.ዓ.)
450 ዓ.ዓ.			ዕዝራ (458-435 ዓ.ዓ.)	
425 ዓ.ዓ.	ግሊክያስ (432-424 ዓ.ዓ.)		ነህምያ (444-420 ዓ.ዓ.)	ዳግማዊ ዳርዮስ (423- 404 ዓ.ዓ.)
400 ዓ.ዓ.				

የ2ኛ ነገሥት አስተዋጽኦ

- 1. የመጨረሻው የኤልያስ አገልግሎትና ወደ ሰማይ መወሰዱ (2ኛ ነገ. 1-2: 18)**
- 2. የጌታ ነቢይ የሆነው የኤልሳዕ አገልግሎት (2ኛ ነገ. 2: 19-8: 15)**
- 3. የእስራኤልና የይሁዳ ነገሥታት እስከ እስራኤል ምርኮ ድረስ (2ኛ ነገ. 8: 16-17: 41)**
 - ሀ. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮራም (8: 16-24)**
 - ለ. የይሁዳ ንጉሥ አካዝያስ (8: 25-29)**
 - ሐ. የእስራኤል ንጉሥ ኢዩ (9-10)**
 - መ. የይሁዳ ንግሥት ኅቶልያ (11)**
 - ሠ. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአስ (12)**
 - ረ. የእስራኤል ንጉሥ ኢዮአካዝ (13: 1-9)**
 - ሰ. የእስራኤል ንጉሥ ዮአስ (13: 10-25)**
 - ሸ. የይሁዳ ንጉሥ አሜስያስ (14: 1-22)**
 - ቀ. የእስራኤል ንጉሥ ዳግማዊ ኢዮርብላም (14: 23-29)**
 - በ. የይሁዳ ንጉሥ ያዝያን (15: 1-7)**
 - ተ. የእስራኤል ንጉሥ ዘካርያስ (15: 8-12)**
 - ቸ. የእስራኤል ንጉሥ ሻሎም (15: 13-16)**
 - ኀ. የእስራኤል ንጉሥ ምናሔም (15: 17-22)**
 - ነ. የእስራኤል ንጉሥ ፋቂስያስ (15: 23-26)**
 - ኘ. የእስራኤል ንጉሥ ፋግፈ (15: 27-31)**
 - አ. የእስራኤል ንጉሥ ኢዮአታም (15: 32-38)**
 - ከ. የይሁዳ ንጉሥ አካዝ (16)**
 - ሽ. የእስራኤል ንጉሥ ሆሴዕ (17: 1-6)**

ወ. የእስራኤል መግረክ (17:7-41)

4. ከሕዝቅያስ ጀምሮ ይሁዳ እስከተማረከች ድረስ የነበሩ የይሁዳ ነገሥታት (2ኛ ነገ. 18-25)

ሀ. ሕዝቅያስ (18-20)

ለ. ምናሴ (21:1-18)

ሐ. አሞን (21:19-26)

መ. ኢዮስያስ (22:23-30)

ሠ. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአሐዝ (23:31-35)

ረ. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአቄም፡- የመጀመሪያው የባቢሎን ምርኮ (23:36-24:7)

ሰ. የይሁዳ ንጉሥ ዮአኪን፡- ሁለተኛው የባቢሎን ምርኮ (24:8-17)

ሸ. የሴዴቅያስ በምርኮ ወደ ባቢሎን መወሰድ (24:18-25:21)

ቀ. በምርኮ ጊዜ የተፈጸሙ ድርጊቶች (25:22-30)

2ኛ ነገሥት የተጻፈባቸው ዓላማዎች

1. ከ853 ዓ.ዓ. ጀምሮ የእስራኤልና የይሁዳ መንግሥታት ወደ ምርኮ እስከ ተወሰዱበት ጊዜ ድረስ በእስራኤልና በይሁዳ የነገሡ ነገሥታትን ታሪክ በአጭሩ ለመተረክ ነው።

2. የእስራኤልና የይሁዳ መንግሥታት ወደ ምርኮ የተወሰዱበትን ምክንያት ለመግለጥ ነው። ይህ መጽሐፍ በግልጽ የሚያሳየው እስራኤልና ይሁዳ የጠፉት አሦርና ባቢሎን ታላቅ ስለ ነበሩ አለመሆኑን ነው። እንዲሁም አጋጣሚ ወይም ተፈጥሮአዊ የሆነ የታሪክ ክስተትም አይደለም። እስራኤልና ይሁዳ የጠፉት ትእዛዛቱን ስላልጠበቁ፤ እግዚአብሔር በቀጥታ ባመጣባቸው ፍርድ ነው። በእግዚአብሔር ላይ ዓመፁና በዚያ ፈንታ ሌሎች አማልክትን አመለኩ።

የ2ኛ ነገሥት ታሪክ እግዚአብሔር በታሪክ ሁሉ ውስጥ ያለውን አመለካከት ያሳየናል። ታሪክ የነገሮች ተፈጥሮአዊ አፈጻጸም ብቻ አይደለም። አንድ ሕዝብ ሌላውን የሚወጋበት፣ አንድ ንጉሥም ሌላውን የሚገዛበት ታሪክ ብቻ አይደለም። ተፈጥሮአዊ የሆነ የድርቅ፣ የበሽታና የሞት ታሪክም አይደለም። ይህኛው ክርስቲያን ያልሆኑ ሰዎች ታሪክን የሚመለከቱበት መንገድ ነው። እግዚአብሔር ግን ታሪክን የሚመራ ነው። ራብንና በሽታን የሚልክ እርሱ ነው። ጦርነቶችንና አሕዛብን ሁሉ የሚቆጣጠር እርሱ ነው። ሕዝቡ በምርኮ እንዲወሰዱ የሚፈቅድ እርሱ ነው። ክርስቲያኖች ግን በጎም ሆኑ ክፉ ነገሮችን ሁሉ ያያሉ። እንዲሁም የእግዚአብሔር እጅ በሥራ ላይ ሆኖ ማየት ይቻላል።

4ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ክርስቲያኖች በታሪክ ላይ ይህን አመለካከት ማስታወስ የሚያስፈልጋቸው ለምንድን ነው? ለ) መንግሥት በትምህርት ቤቶች ካስተማረን ታሪክ እዚህ ያለው አመለካከት እንዴት ሊለያይ ቻለ?

3. ከምርኮ በኋላ የሚኖሩ እስራኤላውያንና ክርስቲያኖች ከእግዚአብሔር ቅጣት እንዳያገኛቸው ለእርሱ በመታዘዝ መኖር እንዳለባቸው ለማስጠንቀቅ ነው።

5ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ክርስቲያኖች የ2ኛ ነገሥትን እውነት ማወቃቸው በጣም አስፈላጊ የሚሆነው ለምን ይመስልሃል? ለ) የእግዚአብሔር ፍርድ ሳይመጣባቸው በቅድስና ይኖሩ ዘንድ ይህንን መልእክት ለቤተ ክርስቲያን አባሎች ለማስተማር የምትችሉው እንዴት ነው?

6ኛ ጥያቄ፡ 2ኛ ነገሥት 1-8፡15 አንብብ። ሀ) በእነዚህ ዓመታት የተጠቀሱትን የተለያዩ ነገሥታት ዘርዝር። ለ) ባሕርያቸው ምን ይመስል ነበር? ሐ) ኤልሳዕ የሠራቸውን የተለያዩ ተአምራት ዘርዝር።

እንደምታስታውሰው፡ የ1ኛ ነገሥት መጨረሻና የ2ኛ ነገሥት መጀመሪያ የሚያተኩሩት ኤልያስና ኤልሳዕ በተባሉ ሁለት ነቢያት ላይ ነው። እነዚህ ሁለት ነቢያት በእስራኤል የሠሩና ሕዝቡን ወደ እግዚአብሔር ለመመለስ የጣሩ ነበሩ። የኤልያስ ታሪክ በአብዛኛው የሚገኘው በ1ኛ ነገሥት ውስጥ ነው። የሕይወቱ የመጨረሻ ታሪክ በ2ኛ ነገሥት 1-2 ውስጥ ይገኛል። 2ኛ ነገሥት 2-8 የሚያተኩረው ደግሞ በኤልሳዕ ታሪክ ላይ ነው።

1. የነቢዩ ኤልያስ የመጨረሻ ሥራና ከዚህ ዓለም መሄዱ (2ኛ ነገ. 1-2:18):- በ1ኛ ነገሥት መጨረሻ ላይ አካዝያስ ስለሚባል የእስራኤል ንጉሥ ተመልክተናል። አካዝያስ የነገሠው ለሁለት ዓመታት ብቻ ሲሆን፤ ከፍተኛ ውድቀት ስላጋጠመው ታመመ፤ ስለዚህ ስለ መሞቱና በሕይወት ስለመኖሩ ለማወቅ ወደ ኤልያስ ላከ። የእግዚአብሔር ነቢይ መከበር ያለበት መሆኑንና እንደማንኛውም አገልጋይ መልእክት ተልኮበት መታዘዝ እንደሌለበት ለማሳየት፤ ኤልያስ ከሰማይ እሳት አወረደና ወደ ንጉሡ ሊወስዱት የመጡትን ሰዎች እንድትበላ አደረገ። በመጨረሻም ኤልያስ ወደ ንጉሡ ዘንድ በሄደ ጊዜ እንደሚሞት ነገረው። ከዚያ በኋላ ብዙም ሳይቆዩ ንጉሥ አካዝያስ ሞተ።

ታማኝ የሆነውን ነቢዩ ኤልያስን እግዚአብሔር አከበረው። ሄኖክ ሞትን እንዳላየ ሁሉ ኤልያስም አልሞተም። እግዚአብሔር ሰማያዊ ሰረገሎችን ልኮ ኤልያስን ወደ መንግሥተ ሰማያት አስወሰደው።

በብሉይ ኪዳን መጨረሻ፤ እግዚአብሔር መሢሐ ከመምጣቱ በፊት ኤልያስ እንደሚመለስ የተስፋ ቃል ሰጥቶ ነበር (ሚል. 4:5 ተመልከት)። ይህ ትንቢት በመጥምቁ ዮሐንስ ተፈጽሟል (ማቴ. 11:14)። በአዲስ ኪዳን ኤልያስ የብሉይ ኪዳን ነቢያትን በመወከል፤ በተራራ ላይ ኢየሱስ ክርስቶስን ተገናኝቶታል (ማቴ. 17:2-8)።

2. የነቢዩ የኤልሳዕ አገልግሎት (2ኛ ነገ. 2-:8:15)

ከብዙ ዓመታት በፊት እግዚአብሔር፤ ኤልሳዕን ለነቢይነት እንዲጠራው ለኤልያስ ነግሮት ነበር። ኤልሳዕ ሀብታም ቤተሰቦቹን ትቶ (አባቱ ብዙ ጥማድ በሬዎችና አገልጋዮች እንደነበሩት አስተውል) ከኤልያስ ጋር ተጓዘ። ከኤልያስ ጋር በነበረበት ጊዜ ጌታን መውደድ ተማረ። ኤልሳዕ ልምድ ካለው ነቢይ ጋር አብሮ በመሥራት ለነቢይነት ሠለጠነ።

7ኛ ጥያቄ፡ ሀ) የቤተ ክርስቲያን መሪዎችን በማሠልጠን ሥራ ውስጥ፤ አዳዲስ መሪዎችን ልምድ ካላቸው መሪዎች ጋር ቀላቅሎ ማሠልጠን እንዴት ጥሩ መንገድ ሊሆን ይችላል? ለ) የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ለመሪነት የሚሠለጥኑት እንዴት ነው? ሐ) ይህ ዓይነት የማሠልጠኛ ዘዴ ተግባራዊ ሊሆን የሚችልባቸውን መንገዶች ዘርዝር።

ከኤልሳዕ ታሪክ የሚከተሉትን ነገሮች አስተውል፡-

1. ኤልያስ ሞትን ሳያይ ወደ ሰማይ በሚወሰድበት ጊዜ በማየት፥ በመነናጸፊያው የተመሰለውን የኤልያስን ኃይልና ሥልጣን ተቀበለ። ኤልያስ ከሄኖክ ቀጥሎ ሞትን ሳያይ ወደ ሰማይ የተወሰደ ሁለተኛ ሰው ነው (ዘፍ. 5:24)።

2. ኤልሳዕ በርካታ ተአምራትን አደረገ፡-

ሀ. መራራ ውኃን አገልግሎት ላይ ሊውል ወደሚችል ንጹሕ ውኃ ለወጠ።

ለ. በመላጣነቱ ለመቀለድ የሞከሩ ልጆችን ድብ እንዲበላቸው አደረገ።

ሐ. የእስራኤል ነገሥታት ለነበሩት ለኢዮሳፍጥና ለኢዮራም ከሞፃባውያን ጋር ሲዋጉ ረዳቸው።

መ. የመበለቲቱን ዘይት በመባረክ እንዳትራብ አደረገ።

ሠ. የሱነማይቱን ልጅ ከሞት አስነሣ።

ረ. የተመረዘ ምግብን ሊበላ ወደሚችል ንጹሕ ምግብነት ለወጠ።

ሰ. በ20 ዳቦ 100 ሰዎችን መገበ።

ሸ. የሶርያ ጀኔራል የነበረውን ንዕማንን ከለምጹ አነጻው።

ቀ. ጠፍቶ የነበረው የመጥረቢያ ጫፍ በውኃ ላይ እንዲንሳፈፍ አደረገ።

በ. ሊይዙት የመጡትን የሶርያ የጦር ኃይላትን አሳውሮ ለእስራኤል ንጉሥ አሳልፎ ሰጣቸው።

ተ. የሶርያ ጦር ኃይል የሰማርያን ከተማ ከመክበብ እንደሚመለሱ አመለከተ።

ቸ. ቤንሃዳድ የሚባለው የሶርያ (አራም) መሪ እንደሚሞትና በምትኩ አዛሄል የሚባለው ሰው እንደሚነግሥ አመለከተ። ራቅ ብሎ በሚገኘው የሶርያ ግዛት ውስጥ የሚገኙ ሰዎች እንኳ፥ ኤልሳዕ የእግዚአብሔር ነቢይ እንደሆነ አውቀው ነበር። ሶርያ

(አዛሄል) በእስራኤል ላይ ስለምታገኘው ድልም አስቀድሞ ተናገሮ ነበር።

8ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ከኤልሳዕ ታሪክ ስለ ቤተ ክርስቲያን አመራር የምናገኛቸውን መንፈሳዊ ትምህርቶች ዘርዘር። ለ) ከኤልሳዕ አገልጋይ ክፉ ምኞት የምንማረው ነገር ምንድን ነው? ሐ) ስለ መንፈሳዊ ዓይን ከኤልሳዕ፡ ከአገልጋዩና ከሶርያ የጦር ኃይል የምንማረው ነገር ምንድን ነው?

2ኛ ቀን፡ - 2ኛ ነገሥት 8፡16-12፡21

አንድ የተሳሳተ ውሳኔ፡ ወይም ዓለምን ለማስደሰት ሲባል የሚወስድ እርምጃ በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ ከፍተኛ ጥፋትን ሊያመጣ ይችላል። ኢየሳፍጥ በልጁና የእስራኤል ንጉሥ በነበረው በአከባብ ሴት ልጅ መካከል ጋብቻ እንዲፈጸም በማድረግ፡ በሁለቱ መንግሥታት መካከል ሰላምን ብቻ የፈጠረ መስሎት ነበር። ይህ ተግባር በእስራኤል ያደረጋቸውን ሃይማኖታዊ ተሐድሶዎች በሙሉ እንደሚያጠፋ አልተረዳም ነበር። ልጆቹን ሁሉ ለሞት የሚዳርግ ነገር እንደሆነ አላስተዋለም ነበር። የዳዊትን ዘር በሙሉ ሊያጠፋ የሚችል ነገር እንደነበረም አላወቀም።

9ኛ ጥያቄ፡ በዚህም ዘመን የቤተ ክርስቲያን መሪዎች የሚያደርጉት ተመሳሳይ ውሳኔ እንዴት በከፍተኛ ሁኔታ የቤተ ክርስቲያን መፍረስን ሊያስከትል እንደሚችል ምሳሌዎችን ጥቀስ።

ምንም እንኳ አንድ የቤተ ክርስቲያን መሪ የሚያደርጋቸው ውሳኔዎች፡ ብዙውን ጊዜ በቤተ ክርስቲያኑ ላይ ከፍተኛ ለውጥ የማያስከትሉ ቢሆንም፡ ሆኖም ግን በርካታ መልካም ነገሮችን ወይም ጉዳቶችን ሊያመጡ ይችላሉ። ለምሳሌ፡- አንዳንድ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች የዓለም አቀፍ አብያተ ክርስቲያናት ምክር ቤት ተብሎ በሚጠራው ኅብረት ውስጥ፡ለክርስትና አንድነት ስንል መግባት አለብን ብለው ይወስናሉ። ቤተ ክርስቲያናቸው ምስክርነቷንና መጽሐፍ ቅዱስ በእግዚአብሔር መንፈስ መሪነት የተጻፈ የእግዚአብሔር ቃል እንደሆነ የተቀበለችውን እምነት እንድታጣ ያደርጋሉ። ይህን መሰሉ እርምጃ ብዙ ክርስቲያኖች ወደ መንግሥተ ሰማያት የሚያደርሱ መንገዶች በርካታ ናቸው፤ በኢየሱስ ላይ ያለ እምነት ብቻ አይደለም ወደሚል እምነት

እንዲያመሩ አድርጎአቸዋል። ይህም ማለት ዛሬ ራሳቸውን ክርስቲያን ብለው የሚጠሩ በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ክርስቲያኖች ኢየሱስን የማያውቁና ያልዳኑ ሰዎች ናቸው። እንዳንድ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ከትርፍ ገንዘብ ለራሳቸው ጥቅምን ያገኙ ዘንድ የልማት ሥራን ለመጀመር ፈጥነው መወሰናቸው፣ ወደ ቤተ ክርስቲያን ክፍፍል፣ የቤተ ክርስቲያን ተቀዳሚ ተግባር ምን እንደሆነ ወደ አለመረዳት፣ በአንዳንድ ሁኔታዎች ለእግዚአብሔር ያላቸውን ፍቅር ሁሉ ወደ መቀነስ አድርጎአቸዋል። የልማት ሥራ ወንጌልን ለማስፋፋት መሣሪያ ሊሆን ቢችልም፣ በሚገባ ካልተያዘ ቤተ ክርስቲያንን ለማፍረስ፣ ወይም የቤተ ክርስቲያን ተቀዳሚ ኃላፊነቷ ከሆነው ከወንጌል ሥራና ከማስተማር አገልግሎት ፈቀቅ እንድትል ዋና የሰይጣን መሣሪያ ሊሆን ይችላል።

10ኛ ጥያቄ፡ 2ኛ ነገ. 8:16-12:21 አንብብ። ሀ) በዚህ ክፍል የተጠቀሱ የተለያዩ ነገሥታትን ዘርዝር። ለ) የእያንዳንዱን ንጉሥ ባሕርይ ዘርዝር። ሐ) እያንዳንዱ ንጉሥ በነገሠበት ጊዜ ስለ ተፈጸመት ዋና ዋና ጉዳዮች ግለጥ። መ) የኢየሳፍጥ ውሳኔ የይሁዳን መንግሥት ሊያጠፋ የነበረው እንዴት ነው?

1. ኢየራም፡- የይሁዳ ንጉሥ (848-841 ዓ.ዓ.)

ኢየራም ከአባቱ ከኢየሳፍጥ ጋር ተባባሪ መሪ ሆኖ የሠራ ቢሆንም፣ ሥልጣን ሙሉ ለሙሉ ለመጨበጥ የበቃው ግን አባቱ ከሞተ በኋላ ነው። ኢየሳፍጥ ሲሞት፣ ኢየራም ከአባቱ የመንግሥት አስተዳደር መመሪያ ዘር በማለትና ስድስት ወንድሞቹን በመግደል መንግሥቱን ደም በማፍሰስ ጀምሯል። ሕዝቡም ወደ ጣዖት አምልኮ እንዲመለሱ አድርጓል። እንደምታስታውሰው፣ ይህ ሰው ያገባው የበአልን አምልኮ ወደ እስራኤል ያመጡትን የአክዓብንና የኤልሳቤልን ሴት ልጅ ነበር። በሚስቱ በጎቶልያና በአባቱ በአክዓብ ተጽዕኖ የበአልን አምልኮ ወደ ይሁዳ አስገባ፤ እንዲሁም በይሁዳ ከተሞች ዙሪያ የነበሩትን የጣዖት ማምለኪያ ስፍራዎች አደሰ።

በኢየራም ዘመን መንግሥት፣ የይሁዳ መንግሥት መዳከም ጀመረ። ኤዶማውያን በይሁዳ ላይ ዓመፁ። ፍልስጥኤማውያንና ዓረቦችም ኢየሩሳሌምን በማጥቃት ብዙ ብዝበዛ ከማድረጋቸውም በላይ በርካታ የንጉሣውያን ቤተሰብ አባሎችን ማርከው ወሰዱ።

ኢዮራም በከፋ ደዌ ተመትቶ ሞተ። ሕዝቡ ግን እጅግ ስለጠላው፣ በይሁዳ ነገሥታት መቃብር አልተቀበረም።

2. የይሁዳ ንጉሥ አካዝያስ (841 ዓ.ዓ.)

ከማንኛውም የይሁዳ ንጉሥ ያነሰ አጭር ጊዜ የገዛው አካዝያስ ነበር። በሥልጣን ላይ የቆየው ለአንድ ዓመት ብቻ ነበር። በእናቱ በጎቶልያ ተጽዕኖ አባቱ በጀመረው መንገድ የጣዖትና የበአልን አምልኮ ለማካሄድ ሳይገደድ አልቀረም። እንዲሁም የእስራኤል ንጉሥ በነበረው በአጎቱ በኢዮራም ማበረታቻና ምክር ሶርያን ለመውጋት ከእስራኤል ጋር ተባበረ። አካዝያስ ኢዮራምን ለመጎብኘትና ከእርሱ ጋር በመተባበር ለመዋጋት ሲሄድ፣ ኤልሳቤልንም ሆነ ኢዮራምን በመግደል ሥልጣን ከያዘው ከኢዩ ጋር ተገናኙ። ኢዩም አካዝያስንና በርካታ የይሁዳ ገዥዎችን ገደለ (2ኛ ዜና 22:7-9)።

3. የእስራኤል ንጉሥ ኢዩ (841-753 ዓ.ዓ.)

በሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት ለረጅም ጊዜ የቆየው፣ የኢዩ ሥርወ መንግሥት ነበር።

ኢዩ ሥልጣንን በያዘ ጊዜ፣ የእስራኤል መንግሥት በጣም የተዳከመ ቢሆንም በከፊል እንደገና ሊያጠናክረው ችሎ ነበር።

ኢዩ ቀጣዩ የእስራኤል ንጉሥ እንደሚሆንና የአክዓብን ቤት እንደሚያጠፋ በነቢዩ ኤልሳዕ ተነግሮት ነበር። ኢዩ የጦሩ አዛዥ ስለ ነበር፣ ኢዮራምንና ኤልሳቤልን ከሥልጣናቸው ለማስወገድ ቻለ። ይህ ሰው በጣም ደም የተጠማ ሰው ነበር። የአክዓብን 70 ልጆች ገድሏል። የእስራኤል ንጉሥ የነበረውን ኢዮራምን፣ የእስራኤልን ንግሥት ኤልሳቤልና የይሁዳን ንጉሥ አካዝያስን ገደለ። ይህን በማድረጉ የኤልሳዕ ትንቢት እንዲፈጸም አደረገ። በተጨማሪ የበአል ነቢያትንም ገደለ። ከብዙዎቹ የእስራኤል ነገሥታት የተሻለ ቢሆንም እንኳ በእስራኤል ምድር የነበረውን የጣዖት አምልኮ ስላላጠፋ፣ እርሱም ከፋ መሪ ነበር።

በኢዩ ዘመን መንግሥት በአሦርና በሶርያ መካከል ጦርነት ነበር። ኢዩ ለአሦር ግብር ሰጠ። በኋላ ግን ሶርያ በአሦር ላይ የበላይነቱን ልታገኝና አንዳንዱን የእስራኤል ምድር ወርራ ለመያዝ ችላ ነበር።

4. የይሁድ ንግሥት የነበረችው ጎቶልያ (841-835 ዓ.ዓ.)

በእስራኤልም ሆነ በይሁዳ ለመግዛት የቻሉት ብቸኛ ሴት ንግሥት ጎቶልያ ነበረች። እርሷ የአክዓብና የኤልሳቤል ልጅ ነበረች። አካዝያስ በኢዩ እጅ በተገደለ ጊዜ የይሁዳን መንግሥት ለማስተዳደር የቀሩ ንጉሣውያን ቤተሰቦች በጣም ጥቂት ነበሩ፤ ስለዚህ ጎቶልያ ዙፋኑን ወረሰችና ለ6 ዓመታት ገዛች። የእርሷ አስተዳደር ብዙ ደም የፈሰሰበት ነበር። በይሁዳ ዙፋኑ ይገባኛል የሚል ማንኛውንም ሰው በመግደል የዳዊትን ዝርያዎች ለማጥፋት ሞከረች። በኢዮሳፍጥ የተደረገውን ተሐድሶ የተመለከተው ካህኑ ዮዳሄ ግን የአካዝያስን ከሁሉም ታናሽ የሆነውን ልጅ ኢዮአስን በቤተ መቅደስ ሸሸገው። ስድስት ዓመት ከሸሸገው በኋላም የጦሩን አዛዥ ጦርቶ ገና የሰባት ዓመት ልጅ ቢሆንም እንኳ በይሁዳ ላይ ንጉሥ ሆኖአል ብለው በአንድነት አወጁ። ጎቶልያ በሕዝቡ ዘንድ የተጠላች ስለነበረች የጦሩ አዛዦች ኢዮአስ ንጉሥ እንዲሆን በመስማማት ጎቶልያን ገደሏት።

5. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአስ (835-796 ዓ.ዓ.)

ኢዮአስ መንገሥ በጀመረ ጊዜ ገና የሰባት ዓመት ልጅ ነበር። ኢዮአስን በቤተ መቅደስ ያሳደገው ሊቀ ካህኑ ዮዳሄ የቅርብ አማካሪው ነበር፤ ስለዚህ ኢዮአስ ከይሁዳ ምድር የበአል አምልኮንና ሌሎች የጣዖት አምልኮዎችን ሁሉ እንዲያስወግድ ዮዳሄ አበረታታው። በአብዛኛው የሥልጣን ዘመኑ ኢዮአስ እግዚአብሔርን ተከተለ።

በዮዳሄ አመራር የይሁዳ ሕዝብ ለእግዚአብሔር ለመታዘዝ ያላቸውን ፈቃደኝነት አረጋገጡ። ቃል ኪዳንቸውንም ከእግዚአብሔር ጋር አደሱ። ኢዮአስ ቤተ መቅደሱንም ማደስ ጀመረ። እግዚአብሔርን በማይፈሩ መሪዎች ዘመን ለመጠገን አስቸጋሪ እስኪሆን ድረስ ፈራርሶ የነበረው ቤተ መቅደስ እንዲሠራ ሕዝቡ ገንዘብ ማዋጣት ጀመሩ።

ሆኖም ሕዝቡ ከእግዚአብሔር ጋር ባደሱት ቃል ኪዳን ብዙ አልቆየም። የሚያሳዝነው ነገር ኢዮአስ ለመንፈሳዊ አመራር በዮዳሄ ላይ ተደገፈ እንጂ፣ እርሱ ራሱ በእምነቱ ጠንካራ አልነበረም፤ ስለዚህ ዮዳሄ እንደሞተ ወዲያውኑ ሕዝቡ በእግዚአብሔር ላይ ዓመፁና ወደ ጣኦት አምልኮ ተመለሱ። ኢዮአስ ራሱም ጣዖት ማምለክ ጀመረ። በቤተ መቅደስ ኢዮአስን ያሳደገው የካህኑ የዮዳሄ ልጅ የነበረው ዘካርያስም፣ ኢዮአስ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ መተላለፍ መልካም እንደማይሆን በማመልከት እንደገና አስጠነቀቃቸው። ኢዮአስ ግን በእግዚአብሔር ቤት

አደባባይ ውስጥ በድንጋይ ተወግሮ እንዲገደል አስደረገ (2ኛ ዜና 24: 17-22)።

ኢየሱስ እግዚአብሔርን ስለተወጠ፡ በሕይወቱ ላይ መከራን አመጣ። ለሶርያ መንግሥት ግብር ለመክፈል ተገደደ። በኋላም ግብሩን መክፈል ሲያቆም፤ የሶርያ ኃይል በጉልበት ወደ ኢየሩሳሌም በመግባት ከኢየሱስ ጋር ተዋጋ። ኢየሱስ በውጊያው ቆስሎ በተኛ ጊዜም የገዛ አገልጋዮቹ ተግምለውበት በአልጋው ላይ ሳለ ገደሉት። ይህም በዘካርያስ ላይ የፈጸመውን በደል ለመበቀል ነበር።

11ኛ ጥያቄ፡ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ስለሚኖር መንፈሳዊ መሪነት ከእነዚህ ቁጥሮች ምን እንግራለን?

3ኛ ቀን፡ - 2ኛ ነገሥት 13-17

ሕይወትንና ቤተ ክርስቲያንን በሚመለከት አንዱ አስደናቂ ነገር የሰው ተፈጥሮአዊ ዝንባሌ ከሕይወት ወደ ሞት መሆኑ ነው። በሰው አነጋገር፤ እኛ የምንጓዘው ከሕይወት ወደ ሞት ነው። ቤተ ክርስቲያንም እንዲሁ ከሕይወት ወደ ሞት ለማዝገም ትሻለች። ለመከላከል አስቸጋሪ የሆነ የመፈራረስ ሂደት አለ። በመንፈሳዊ አባባል ደግሞ ይህ ሂደት ለእግዚአብሔር ካለን ፍቅር ወደ ሥርዓታዊ የሃይማኖት ልማድ፤ በመጨረሻም ቤተ ክርስቲያን ሙት ወደምትሆንበት ሁኔታ ያደርሳል። ይህ ሂደት ብዙ ዓመታት የሚወስድ ቢሆንም እንኳ ለማቆም ግን አስቸጋሪ ነው። ይህ ዝንባሌ ያለማቋረጥ ልንዋጋውና ልንታገለው እንደሚገባ ኃይለኛ የሰበት ኃይል እንዳለው ማግኔት ነው። ይህ ሲሆን ብቻ ነው ለእግዚአብሔር የነበረንን የመጀመሪያ ግላዊ ፍቅር ልንጠብቅና እንደ ቤተ ክርስቲያን ያለማቋረጥ ልናድግ፤ ልንለምድና ለእግዚአብሔር ክብር ልንሠራ የምንችለው።

12ኛ ጥያቄ፡ ሀ) በሕይወትህ ይህንን ወደ መንፈሳዊ ሞት የሚወስደውን ዝንባሌ እንዴት ተመለከትከው? ለ) በቤተ ክርስቲያንህ ውስጥ ይህን ዝንባሌ የምታየው እንዴት ነው?

የእስራኤልና የይሁዳ ነገሥታትን በምንመለከትበት ጥናታችን፤ በመበላሸትና በመፈራረስ ወደ መንፈሳዊ ሞት የሚወስደውን ተፈጥሮአዊ ዝንባሌ መመልከት እንችላለን። ምንም እንኳ እግዚአብሔርን የሚፈሩ መሪዎች ሕዝቡን ወደተገቢውና በእግዚአብሔር ላይ ወዳለው ትክክለኛ

አምልኮ ለመምራት ቢሞክሩም፤ ሕዝቡ ወደ ጣዖት አምልኮ ለመመለስ ብዙ ጊዜ አይወስድባቸውም ነበር። በኃጢአት መውደቅና ከጌታ መራቅ ቀላል ነገር ነው። መንፈሳዊ መሠረታችንን እንደገና መገንባት ግን ብዙ ጊዜ በጣም አስቸጋሪ ነው።

13ኛ ጥያቄ፤ 2ኛ ነገሥት 13-17 አንብብ። ሀ) በእነዚህ ቁጥሮች የተጠቀሱትን ነገሥታት ዘርዝር። ለ) ስለ መንፈሳዊ ሕይወታቸው ሥዕላዊ መግለጫ ስጥ። ሐ) በነገሡበት ዘመን ሰለተፈጸሙ ዋና ዋና ነገሮች ጥቀስ። መ) እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ በመፍረድ አይሁድን ወደ ምርኮ እንዲሄዱ ያደረገበት ምክንያት ምንድን ነው?

1. የእስራኤል ንጉሥ ኢዮአካዝ፡ - (814-798 ዓ.ዓ.)

የኢዮአካዝ ዘመን ለእስራኤል በጣም አስቸጋሪ ነበር። አዛሄል የተባለው የሶርያ ንጉሥ ያለማቋረጥ እነርሱን የጨቆነበትና በሰሜኑ መንግሥት ክልል ውስጥ ከፊሉን መሬት የወረረበት ጊዜ ነበር። እንደ ኤዶም፤ አሞንና ፍልስጥኤም ያሉ ሕዝቦች እስራኤልን ያጠቁበትም ጊዜ ነበር።

በመጨረሻም ኢዮአካዝ እጅግ ተስፋ ቆርጦ ፊቱን ወደ እግዚአብሔር መለሰና ከእርሱ እርዳታን ጠየቀ። እግዚአብሔርም ጸሎቱን ሰምቶ ረዳውና የእስራኤልን ምድር በእንግዳ መንግሥት ሙሉ ለሙሉ ከመወሰድ ጠበቀው።

ኢዮአካዝ እግዚአብሔር ቢረዳውም እንኳ ሙሉ ለሙሉ እርሱን አልተከተለም። ይልቁንም ከብዙ ዓመታት በፊት በቀዳማዊ ኢዮርብዓም የተጀመረውን የጣዖት አምልኮ ቀጠለ።

2. የእስራኤል ንጉሥ ዮአስ፡ - (798-782 ዓ.ዓ.)

በዮአስ ዘመን መንግሥት፤ የሶርያ ንጉሥ የነበረው አዛሄል ስለ ሞተ፤ እስራኤላውያን ከሶርያውያን ይደርስባቸው የነበረው ጭቆና ቀነሰ። ኤልሳዕ ብርቱ ደዌ ታሞ ከሞት አፋፍ ላይ ደርሶ በነበረበት ጊዜ ዮአስ ወደ እርሱ መጣ። ንጉሥ ዮአስ እግዚአብሔርን የማይከተል መሪ ቢሆንም እንኳ፤ የእግዚአብሔር ኃይላት በሙሉ ከእርሱ ጎን እንደሆኑና ኤልሳዕ የእግዚአብሔር ሰው እንደሆነ የተገነዘበ መሪ ነበር። ለዚህ ነው ኤልሳዕን «የእስራኤል ሰረገላና ፈረሰኞች» ብሎ የጠራው። እውነተኛው የእስራኤል

ጦር እግዚአብሔር ነበር እንጂ ሌላ ሥጋዊ ጦር አልነበረም። ኤልሳባ የሶርያን ጦር ሽንፈት አስቀድሞ ተናግሮ ነበር። እስራኤልም ሶርያን ለማሸነፍና ከሰሜኑ የእስራኤል ክፍል የወሰደችውን ግዛት ሁሉ ለማስመለስ ችላ ነበር፤ በተጨማሪ የአስ ኤዶምንም ለማሸነፍ ችሉ ነበር።

በዮአስ ዘመነ መንግሥት በይሁዳ ንጉሥ ከነበረው ከአሜስያስ ጋር ጦርነት ተደርጎ ነበር። የእስራኤል ጦር ይሁዳን ለማሸነፍና የኢየሩሳሌምን ቅጥር የተወሰነ ክፍል ለመደምሰስ ችሉ ነበር።

ዮአስ እንደቀሩት የእስራኤል ነገሥታት ሁሉ፣ የጣዖት አምልኮውን ቀጠለ። እግዚአብሔርን ለመፍራትና ለእርሱ ለመታዘዝም አልቻለም።

3. የይሁዳ ንጉሥ አሜስያስ (796-767 ዓ.ዓ.)

አሜስያስ በይሁዳ ላይ ለብዙ ዓመታት የነገሠ ቢሆንም፣ አብዛኛውን የሥልጣን ዘመኑን ያጠፋው ከልጁ ከዖዝያን ጋር ነበር። በአሜስያስ ዘመነ መንግሥት ይሁዳ በጣም ብርቱ ነበረች። ኤዶምንም ለማሸነፍ ችለው ነበር። ኤዶምን ካሸነፉ በኋላ ግን አሜስያስ ከኤዶም ጣዖትን አስመጣና በኢየሩሳሌም በማቆም አመለከው። ስላገኘው ድል ለእግዚአብሔር ከብርን ከመስጠት ይልቅ ጣዖትን አከበረ።

ቆይቶም አሜስያስ ባለማስተዋል ከእስራኤል ጋር ጦርነት ጀመረና ተሸነፈ (791-790 ዓ.ዓ.)። በዚህ ጊዜ አሜስያስ እስረኛ የነበረና የእስራኤል ንጉሥ የነበረው ዮአስ እስኪሞት ድረስ እንደገና ወደ ሥልጣኑ ለመመለስ ያልቻለ ይመስላል። በእርሱ ምትክ ግን ልጁ ዖዝያን ነግሦ ነበር። በኋላ ግን አሜስያስ ከእስሩ ተለቀቀና ወደ ይሁዳ ተመለሰ። ሕዝቡ ግን ጠልተውት ስለ ነበር ሊገድሉት አሴሩበት። አሜስያስ በዚህ ምክንያት ሸሽቶ ወደ ላኪሽ ከተማ ቢሄድም፣ ያሴሩበት ሰዎች ተከታትለው ዓደሉት።

አሜስያስ የጣዖት አምልኮን የሚከተል ክፉ ንጉሥ ነበር።

4. የእስራኤል ንጉሥ ዳግማዊ ኢዮርብዓም (793-753 ዓ.ዓ.)

ከዓለም ታሪክ አመለካከት፣ ዳግማዊ ኢዮርብዓም በሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት ከነበሩት ታላላቅ ነገሥታት አንዱ ነበር። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ግን ስለ እርሱ የተነገረው ነገር በጣም ጥቂት ነው። ምክንያቱም የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊዎች ፍላጎት መንፈሳዊ ታላቅነትን መግለጽ እንጂ

የፖለቲካ ዝናን ወይም ችሎታን ማሳወቅ አይደለም። ዳግማዊ ኢየሱስም የእግዚአብሔር ሰው ስላልነበረ፤ መጽሐፍ ቅዱስ አያመለክትም። በእስራኤል ላይ ለመንገሥ የመጀመሪያው በነበረው በቀዳማዊ ኢየሱስም የተጀመረውን የጣዖት አምልኮ ማካሄዱን ቀጠለ።

ከዳዊትና ከሰሎሞን ዘመን መንግሥት በኋላ እጅግ ሰላምና ብልጽግና የሞላበት፤ ለእስራኤል መልካም የነበረ ጊዜ የዳግማዊ ኢየሱስም ዘመን መንግሥት ነበር። በሰሜን በኩል አንዳችም ኃያል መንግሥት ስላልነበረ፤ ኢየሱስም ፖለቲካዊ ተጽዕኖውን እስከ ኤፍራጥስ ወንዝ ድረስ ለማስፋፋት ችሎ ነበር። እስራኤልም እጅግ ባለጠጋ መንግሥት ሆኖ ነበር። ከየርዳናስ ወንዝ በስተምሥራቅ ያለውን የሶርያን ምድርም ወሰደች።

ሆሴዕና አሞጽ የተባሉት ነቢያት ያገለገሉት በዳግማዊ ኢየሱስም ዘመን መንግሥት ነበር። በምድሪቱ ውስጥ ከፍተኛ ብልጽግና የነበረ ቢሆንም፤ በሀብታምና በድሀ መካከል ከፍተኛ የሆነ የፍርድ አድልዎ ነበር። የሕዝቡ ሥነ - ምግባርም በእጅጉ ድቀት ይታይበት ነበር። ለእግዚአብሔር ባላቸው አምልኮም ግድ የለሾች ነበሩ።

14ኛ ጥያቄ፡ ብልጽግና፡ ወደ ፍርድ መዛባት፡ ወደ ሥነ - ምግባር ድቀት በእግዚአብሔር ላይ ወዳለ የአምልኮ ግድየለሽነት የሚያመራው እንዴት ነው?

ከዳግማዊ ኢየሱስም ዘመን መንግሥት በኋላ፡ በ722 ዓ.ዓ. እስከተደመሰሰች ድረስ የእስራኤል ብሔር ፈጥኖ መፈራረስ ጀመረች።

5. የይሁዳ ንጉሥ አዛርያ (ዶዝያን) (791-740 ዓ.ዓ.)

ከዳዊትና ከሰሎሞን ዘመን መንግሥት በኋላ፤ በይሁዳ ከነገሡ ታላላቅ ነገሥታት አንዱ ዶዝያን ወይም አዛርያ ነው። ጥሩ የፖለቲካ መሪ መሆኑ ብቻ ሳይሆን፤ እግዚአብሔርን የሚፈራና የሚያመልክም ነበር።

ዶዝያን በትረ መንግሥቱን በጨበጠ ጊዜ፤ የይሁዳ መንግሥት በጣም ደካማ ነበር። ለእስራኤልና ለሶርያ አገልጋይ ነበር። ከዮአስ ሞት በኋላ ግን ይሁዳ ከእስራኤል ጋር መልካም ግንኙነት ነበራት። ዶዝያን የይሁዳን ጦር እንደገና መመሥረት ችሎ ነበር። እንደዚሁም ፍልስጥኤማውያን፤ ዓረቦችንና አሞናውያንን ለማሸነፍም ችሎ ነበር።

ከዚህ ቀደም በሰሎሞን ጊዜ ብቻ እንደሆነው፡ ሕዝቡን ባለጸጋና በዚህም ተደስተው የሚኖሩ አደረጋቸው።

በዘመነ መንግሥቱ መጀመሪያ አካባቢ ያዝያን እግዚአብሔርን አጥብቆ ተከተለ። እጅግ ባለጸጋ የሆነውም እግዚአብሔርን ስለተከተለና የእርሱን ትእዛዛት ስለ ጠበቀ ነበር (2ኛ ዜና 26:5-7)።

በሥልጣንና በዝና እጅግ ከፍ ባለ ጊዜ ግን ታብዮ። ካህናቱ ቢከለከሉትም እንኳ እምቢ ብሎ ወደ ቤተ መቅደስ በመግባት፡ ለካህናት ብቻ የተፈቀደውን ዕጣን በመሠዊያው ላይ የማጠን ሥርዓትን ፈጸመ። ይህ በእግዚአብሔር ትእዛዝ ላይ የማመፅና ትዕቢትን የማሳየት ግልጥ ድርጊት ነበር። የእግዚአብሔር ፍርድ በዚህ ድርጊቱ ምክንያት ፈጣንና ኃይለኛ ቅጣትን መላክ ነበር። ያዝያን ወዲያውኑ በለምጽ ተመታ። ይህም በሕይወቱ ላይ ዐበይት ውጤቶችን አስከተለ። ሞትን ባይሞትም እንኳ ከሕዝቡ ሁሉ ጋር እንዳይገናኝ ተገለለ። በቤተ መንግሥቱ ውስጥም ለመኖር አይችልም ነበር። ወደ ቤተ መቅደሱ ለአምልኮ እንደገና መሄድ ጨርሶ አይችልም ነበር። በዚህ ጊዜ ነበር ልጁ ኢዮአታም በይሁዳ ላይ ተባባሪ ገዥ የሆነው። በያዝያን ዘመነ መንግሥት መጨረሻ አካባቢ የአሦር መንግሥት በኃይሉ እጅግ ገናና እየሆነ ሄደ። ከአሦር ጋር ለመዋጋትና ለማሸነፍ ቢሞክርም አልሆነለትም። ተሸነፈ። ከያዝያን ሞት በኋላም የይሁዳ መንግሥት ብርታት በፍጥነት እየቀነሰ መጣ።

ያዝያን ለ52 ዓመታት የነገሠ ቢሆንም፡ ብቻውን በንጉሥነት ሥልጣን ላይ የቆየው ግን ለ17 ዓመታት ብቻ ነበር። ከዚህ ቀጥሎ ከይሁዳ ታላላቅ ነገሥታት አንዱ የነበረው የያዝያን ዘመነ - መንግሥት ዋና ዋና ዓመታት ተጠቅሰዋል፡-

797 ዓ.ዓ. አሜስያስ መንግሥ ጀመረ።

791 ዓ.ዓ. ያዝያን ከአሜስያስ ጋር ይገዛ ጀመር።

768 ዓ.ዓ. ያዝያን ለብቻው መንግሥ ጀመረ።

750 ዓ.ዓ. ያዝያን በለምጽ ስለተመታ ኢዮአታም ከእርሱ ጋር

መንግሥ ጀመረ።

740 ዓ.ዓ. ያዝያን ሞተ።

15ኛ ጥያቄ፡ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች በሚሰምርላቸው ጊዜ በትዕቢት የመውደቅ አደጋ ከፈታቸው እንዳለ፡ ከምዝያን ሕይወት ምን ለመማር እንችላለን?

5. የእስራኤል ንጉሥ ዘካርያስ (753 ዓ.ዓ.)

ዘካርያስ በእስራኤል ላይ ለረጅም ጊዜ ለመንገሥ አልቻለም። ለስድስት ወራት ሥልጣኑን ከተቆጣጠረ በኋላ በሻሉም ተገደለ።

6. የእስራኤል ንጉሥ ሻሉም (752 ዓ.ዓ.)

የዳግማዊ ኢየሩብዓም ልጅ የነበረውን ዘካርያስን ገድሎ በሥልጣን ላይ ከወጣ ከአንድ ወር በኋላ በምናሔም ተገደለ።

7. የእስራኤል ንጉሥ ምናሔም (752-741 ዓ.ዓ.)

ምናሔም በእስራኤል ላይ ለ10 ዓመታት ለመንገሥ ቢችልም፡ ዘመነ መንግሥቱ በጣም አስቸጋሪ ከነበሩት ጊዜያት አንዱ ነው። በዚህ ጊዜ የአሦር ኃይል ስለ ጨመረ፡ ጥቃት እንዳይደርስበት ከፈለገ ለአሦር ንጉሥ ቀረጥ የመክፈል ግዴታ ነበረበት።

8. የእስራኤል ንጉሥ ፈቃሕያ (741-739 ዓ.ዓ.)

የምናሔም ልጅ የነበረው ፈቃሕያ የመንግሥት ሥልጣን በያዘ ጊዜ፡ የእስራኤል መንግሥት በአሦር መንግሥት ቁጥጥር ሥር ሆኖ አገልጋዩ ነበር። ስለዚህ ፈቃሕያ ብዙ ኃይል አልነበረውም። በእነዚህ ጊዜያት በመንግሥት ሥልጣን ውስጥ ከነበሩት ሰዎች አንዳንዶቹ በአሦር መንግሥት ቁጥጥር መሆናቸውን አይወዱትም ነበር። ከእንደነዚህ ዓይነት ሰዎች አንዱ ፋቂሔ እንደነበር የማያጠራጥር ነው። ፋቂሔ ፈቃሕያን ገደለና የሚቀጥለው የእስራኤል ንጉሥ ሆነ።

9. የእስራኤል ንጉሥ ፋቂሔ (739-731 ዓ.ዓ.)

በፋቂሔ ዘመነ መንግሥት ሶርያ ዋናዋ ኃይል መንግሥትና ለእስራኤል መንግሥት ፈተና ነበረች። የሶርያ ኃይል መሆን ለፋቂሔ የፀረ አሦር አቋም ትልቅ እርዳታ ሆኖት ነበር። ረአሶን የተባለው የሶርያ ንጉሥም አሦርን ለመውጋት ከእስራኤልና ከይሁዳ ሕዝቦች ጋር የጦር ቃል ኪዳን ትብብር ለማድረግ ሞክሮ ነበር። ይሁዳ ይህን ትብብር (ፌዴሬሽን) ለመቀበል ሳትፈቅድ ስትቀር፡ ሶርያና እስራኤል በመተባበር

ይሁዳን ወጉ። በዚህም ጦርነት ከኢየሩሳሌም በቀር ሌላው የይሁዳ ግዛት በሙሉ በእነርሱ እጅ ወደቀ። በመጨረሻም አካዝ የአሦርን እርዳታ በጠየቀ ጊዜ የሶርያና የእስራኤል ኃይሎች ወደ ግዛታቸው መመለስ ግድ ሆነባቸው።

ኢየሩሳሌም ሙሉ በሙሉ ያልተጠቃችበት ሁለት ምክንያቶች ነበሩ፡-

1. እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ እንደሚፈርድ አንድ ነቢይ የእስራኤልን ንጉሥ አስጠነቀቀው።
2. የይሁዳ ንጉሥ የነበረው አካዝ የአሦርን እርዳታ ለመነገር ስለዚህ የአሦር ንጉሥ የነበረው ቴልጌልቴልፌላሶር ሶርያን አጠቃ። በ732 ዓ.ዓ. የሶርያ ዋና ከተማ የነበረችው ደማስቆ ተደመሰሰችና አሦር ሶርያን ተቆጣጠረች።

በዚህ ጊዜ የአሦር መንግሥት እስከ እስራኤል ድንበር ድረስ ምድሪቱን ስለ ተቆጣጠረና የእስራኤልን መንግሥት ለማጥቃት የተዘጋጀ ስለ መሰለ፣ በመንግሥቱም ውስጥ የፀረ አሦር አስተዳደር ማካሄድ ተቀባይነት ሊኖረው አይችልም ነበር። ስለዚህ ፋቄሔ በሆሴዕ መሪነት ተገደለ።

እስራኤል የምትጠፋበት ጊዜ የቀረበ ቢሆንም የእግዚአብሔር ሕዝብ ግን ወደ እርሱ አልተመለሱም ነበር፤ ይልቁንም እስከመጨረሻው ድረስ የጣዖት አምልኮአቸውን ቀጠሉ።

10. የይሁዳ ንጉሥ የነበረው ኢዮአታም (750-732 ዓ.ዓ.)

ኢዮአታም መንግሥቱ የጀመረው ከአባቱ ጋር በአንድነት ሲሆን፣ ጠቅላላ አመራሩን ለብቻው የወሰደው ግን በ740 ዓ.ዓ. ነበር። ኢዮአታም የአባቱን የዋዝያንን የአመራር ፈለጎች (ፖሊሲዎች) የተከተለ ቢሆንም ለብቻው ለመግዛት የቻለው ግን ለ4 ዓመታት ብቻ ነበር። በቤተ መቅደስ ይካሄድ የነበረውን አምልኮ ደገፈ። ቀደም ሲል በይሁዳ የነበሩትን ጣዖታት ለማጥፋት ግን ቆራጥ አልነበረም።

ኢዮአታም አሦርን ለመደገፍ አልፈለገም። የይሁዳ መሪዎች ግን የአሦርን ኃይል መዳበር እየፈሩ ሲመጡ፣ ከአሶር ጋር በሰላም ለመኖር ፈለጉና ልጁን አካዝን የኢዮአታም ተባባሪ መሪ አደረጉት። በዘመነ

መንግሥቱ መጨረሻ አካባቢም ከእስራኤልና ከሶርያ በኩል ችግር ገጥሞት ነበር።

11. የይሁዳ ንጉሥ አካዝ (735-716 ዓ.ዓ.)

አካዝ አባቱ በሥልጣን ላይ በነበረ ጊዜ እርሱም ወደ መንግሥት ሥልጣን የመጣው የአሦር ደጋፊ ስለነበረ ነው። አሦርን ለመውጋት ሶርያና እስራኤል እንዲተባበራቸው በጠየቁት ጊዜ እምቢ በማለቱ፤ እስራኤልና ሶርያ ይሁዳን አጠቁና ከይሁዳ በሺህ የሚቆጠሩ ሰዎችን ወደ ምርኮ ወሰዱ። ስለዚህ እርዳታ ለመጠየቅ ተወካዮቹን ወደ አሦር ላከ። አሦርም ሶርያን አጠቃችና ደማስቆን አጠፋች። እስራኤላውያንም ከይሁዳ እንዲወጡ አደረጉ። አካዝም ለአሦር መንግሥት ለመገበር ተገደደ።

አካዝ የአባቱን መመሪያዎች ተቃረነ። ጣዖት አምላኪና በይሁዳ ከነገሡት እጅግ ከፋ ነገሥታት አንዱ ነበር። አካዝ ልጁን እንኳ ለጣዖት አምልኮ የሠዋ ሰው እንደሆነ ተጽፏል። አካዝ የአሦርን ንጉሥ ለመገናኘት ወደ ደማስቆ ሄደ። እዚያ እያለ አንድ ትልቅ የጣዖት መሠዊያ ያያል። የዚህን የጣዖት መሠዊያ ተመሳሳይ ያሠራና በኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ ውስጥ ያኖረዋል። ከዚህ በኋላም ለእግዚአብሔር ሳይሆን ለሌሎች የውሸት አማልክት በዚህ መሠዊያ ላይ መሥዋዕትን ያቀርቡ ዘንድ ሕዝቡን ያበረታታቸዋል።

የሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት ወደ ምርኮ የተወሰደው አካዝ በይሁዳ ላይ ሥልጣን በነበረው ጊዜ ነበር። አካዝ እግዚአብሔርን ብቻ ያመልክ ዘንድ ለእርሱም ይታዘዝ ዘንድ ከእስራኤል ውድቀት አልተማረም። ነቢዩ ኢሳይያስ ያገለገለውና በእግዚአብሔር ላይ ይታመን ዘንድ አካዝን ለማበረታታት የሞከረው በዚህ ሰው ዘመን መንግሥት ነበር። አንዳንዶቹ ትላልቅ የኢሳይያስ ትንቢቶች የተሰጡትም በዚህ ዘመን ነበር (ለምሳሌ፡- ኢሳ. 7:14፤ 9:6-7)።

12. የእስራኤል ንጉሥ ሆሴዕ (731-722 ዓ.ዓ.)

ሆሴዕ ሥልጣን የያዘው የእስራኤል ንጉሥ የነበረውን ፋቁሔን በመግደል ነበር። ሆሴዕ ሥልጣን በያዘ ጊዜ ደማስቆ በአሦር እጅ የወደቀች ሲሆን፤ እስራኤልም የአሦር አገልጋይ ሆና ነበር። ከጥቂት የእስራኤል ግዛት በስተቀር አብዛኛው የእስራኤል ግዛት በአሦር ቁጥጥር ሥር ሆኖ ነበር።

በ727 ዓ.ዓ. የአሦር ንጉሥ ሞተ። ይህንንም ሆሌዕ፣ የአሦር መንግሥት በእስራኤል ላይ የነበረውን የበላይነት ለማስወገድ ጥሩ ዕድል አድርጎ ቆጠረው፤ ስለዚህም ከግብፅ መንግሥት ጋር ተባበረ። በ725 ዓ.ዓ. ግን የአሦር መንግሥት የእስራኤል ዋና ከተማ የነበረችውን ሰማርያን አጠቃች። ለሦስት ዓመታት ከተማዋን ለመከላከል ቢችሉም፣ በ722 ዓ.ዓ. ግን የሰማርያ ከተማ ተደመሰሰች። ከ28000 የሚበልጡ ሰዎች ተገደሉ። የቀሩት እስራኤላውያንም በምርኮ ተግዘው በአሦር ግዛት በሙሉ፣ በተለይም በፋርስ ተበተኑ። በባቢሎን የነበሩ ሌሎች ሕዝቦች ደግሞ ወደ እስራኤል እንዲመጡና እንዲኖሩ ተደረገ። የሰሜኑ የእስራኤል ሕዝብ ከሌሎች ጋር በጋብቻ የተሳሰሩትና የተቀላቀሉት በዚህ ጊዜ ነበር። ስለዚህም እውነተኛ እስራኤላውያንም ሆነ ሙሉ አሕዛብ መሆናቸው ቀረ። እምነታቸውም ሙሉ በሙሉ ጣዖትን ማምለክ ወይም እውነተኛውን እግዚአብሔርን ማምለክ አልነበረም። ይልቁንም የሰማርያ ሰዎች የእግዚአብሔርን አምልኮ ከአሕዛብ አምልኮ ጋር ቀላቀሉት። ዝርያዎቻቸውም በአዲስ ኪዳን ዘመን ሳምራውያን በመባል ይታወቁ የነበሩት ሲሆኑ፣ በአይሁዶችም የተጠሉትም የእግዚአብሔርን እውነተኛ አምልኮ ስላበላሹ ነበር።

እግዚአብሔር ሕዝቡ ወደ ምርኮ እንዲሄዱ የፈቀደው ለምን ነበር? የመጽሐፉ ጸሐፊ በ2ኛ ነገ. 17:7-23 ለመመለስ የሚሞክረው ይህንን ጥያቄ ነው። እነዚህ ጥቅሶች እስራኤል በነገሥታት ዘመን የነበራትን ታሪክ በአጭሩ የሚያቀርቡና ከእግዚአብሔር ጋር የነበራትን ግንኙነት የሚናገሩ ናቸው። በአጭሩ የመጽሐፈ ነገሥት ጸሐፊ ለዚህ ጥያቄ የሚሰጠው መልስ፣ አይሁድ በማያቋርጥ ሁኔታ ለእግዚአብሔር ስላልታዘዙ እግዚአብሔር ቀጣቸው የሚል ነው። ትኩረት የተደገረበት ዋናው ጋጢአትም የጣዖት አምልኮና የወሽት አምልኮ ነው።

በእነዚህ ቁጥሮች ውስጥ ያለውን የእስራኤልን የውድቀት ግሽቆልቆል መገንዘብ በጣም የሚያስገርም ነው። በመጀመሪያ፡- ጸሐፊው በሕዝቡ የተሳሳተ አምልኮ ላይ ያተኩራል። ጣዖታትን ያለማቋረጥ አመለኩ።

ሁለተኛ፡- ሕዝቡ ወደ እግዚአብሔር ለመመለስ ፈቃደኞች አልነበሩም። እግዚአብሔር ሕዝቡን ያለማቋረጥ ወደ እርሱ መመለስ እንዳለባቸው ወይም ፍርዱን እንደሚቀበሉ በነቢያት ያስጠነቅቃቸው

ነበር። ሦስተኛ፡- በአምልኮ ብቻ ሳይሆን በተግባርም ጭምር፤ አይሁድ በዙሪያቸው ያሉትን አሕዛብ መሰሉ። ልጆችን እንደ መሥዋዕት ይሠጧል። በሥነ - ምግባር የወደቁና ጣዖት አምላኪ ሆኑ። አራተኛ፡- እግዚአብሔር ወደ ራሱ ሊመልሳቸው ይችላል ዘንድ ጊዜያዊ ቅጣትን ቀጣቸው። ጭቆና ይደርስባቸው ዘንድ ለተለያዩ ሕዝቦች አሳልፎ ሰጣቸው። ይህም ሆኖ ግን ሕዝቡ ወደ እግዚአብሔር አልተመለሱም። አምስተኛ፡- እግዚአብሔር ወደ ምርኮ ይጓዙ ዘንድ ተዋቸው።

እግዚአብሔር በነገሥታት ዘመን ያደረገውን ተመሳሳይ ሂደት ዛሬም ይጠቀማል። ሕዝቡ ከእውነት እየራቁ ሲሄዱ፤ አምላክነቱን ሲከዱና አምልኮአቸውን ሲያበላሹ፤ በመጀመሪያ እግዚአብሔር የተመረጡ ሰዎችን ወደ እነርሱ በመላክ በግልጽ እንዲያስጠነቅቋቸውና ይህ እውነተኛ አምልኮ እንዳልሆነ፤ በእግዚአብሔር ፊትም ተቀባይነት እንደሌለው እንዲነግሯቸው ያደርጋል። ሕዝቡም ካልተመለሱ እግዚአብሔር በአስቸጋሪ ሁኔታዎች ውስጥ እንዲያልፉ ያደርጋል። ይህም ራሳቸው ስደት፤ ወይም ሌሎች ነገሮች ሊሆኑ ይችላሉ። የእግዚአብሔር ሕዝቦች በዚህም ሁኔታ ሊመለሱ ካልፈቀዱ፤ እግዚአብሔር ሙሉ በሙሉ እንዲጠፋ ይተዋቸዋል።

16ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ይህ ክፍል በዘመናችን ላሉ አብያተ ክርስቲያናትም ጠንካራ ማስጠንቀቂያ የሚሆነው እንዴት ነው? ለ) ይህ ነገር ባለፈው ጊዜ እንዴት እንደተፈጸመ ምሳሌዎችን ጥቀስ። ሐ) እኛ በግላችንም ሆነ አብያተ ክርስቲያኖቻችን ይህንን ወደ ጥፋትና ምርኮ የሚወስደውን ማሽቆልቆል አለመጀመራችንን ለማረጋገጥ ምን ማድረግ እንችላለን?

4ኛ ቀን፡ - 2ኛ ነገሥት 18-25

ለእግዚአብሔር ሕዝቦች በጣም ጥሩ መምህራን ከሆኑት ነገሮች አንዱ ታሪክ መሆን አለበት። ከዚህ ቀደም የተፈጸመ ነገሮች ብዙ ጊዜ ወደፊትም ይደገማሉ። ከዚህ ቀደም በነበረው ዘመን የእግዚአብሔር ሰዎች ችግር ገጥሟቸው ከነበረ ወደፊትም ተመሳሳይ ችግር እንደሚገጥማቸው ጥርጥር የለውም። የሐሰት ትምህርቶችን በምሳሌነት ውሰድ። ዛሬ ቤተ ክርስቲያንን የሚያስቸግሩ የሐሰት ትምህርቶችን፤ በአብዛኛው ከዚህ ቀደም የእግዚአብሔርን ሕዝብ ያስቸግሩ የነበሩ ናቸው። ቤተ ክርስቲያን ከዚህ ቀደም የሐሰት ትምህርቶችን ያስተናገደችበት መንገድ፤ ዛሬ የሐሰት ትምህርቶችን በሚመለከት ትምህርት ሊሆን ይገባል። የቤተ ክርስቲያንን

ታሪክ ማጥናት አስፈላጊ የሆነበት አንዱ ምክንያት ይህ ነው። እንደዚሁም በብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔር ሕዝብ የሆኑትን የአይሁድ ታሪክ ልናጠና አስፈላጊ የሆነበት አንዱ ምክንያት ይህ ነው። እንደዚሁም እነርሱም ልክ እንደ እኛ ሰዎች ስለነበሩ፣ የገጠሟቸው ችግሮችና ፈተናዎች እኛንም ይገጥሙናል። እነርሱን በአስቸገሯቸው ተመሳሳይ ኃጢአቶች የመውደቅ ዝንባሌ በእኛም ላይ ይታያል ማለት ነው (1ኛ ቆሮ. 10:11 ተመልከት)።

የይሁዳ ሕዝብ ከታሪክ ለመማር አልቻለም። ወገኖቻቸው የሆኑ እስራኤላውያን ወደ ምርኮ የተወሰዱት ለእግዚአብሔር መታዘዝና እርሱን ማምለክ እምቢ ስላሉ ነበር። ከዚህ ተምረው ወደ እግዚአብሔር ከመመለስ ይልቅ፣ ልክ በሰሜኑ መንግሥት እንደነበሩት እስራኤላውያን ተማርከው እስኪሄዱ ድረስ በኃጢአታቸው ቀጠሉ። ታሪክ ራሱን በመድገም፣ የእግዚአብሔር ሕዝብ እንደ ወገኖቻቸው እስኪማረኩ ድረስ የወገኖቻቸውን ኃጢአት አደረጉ።

17ኛ ጥያቄ፡ ሀ) የቀድሞ አባቶቻችን በወደቁበት ተመሳሳይ በሆነ ኃጢአትና ችግር ስለ መውደቅ ዝንባሌ ከዚህ ምን እንማራለን? ለ) የራስህን ቤተ ክርስቲያንና በዘመናት ሁሉ የነበሩ አብያተ ክርስቲያናትን ታሪክ ማጥናት እጅግ ጠቃሚ የሆነው ለምንድን ነው? ሐ) ስለ ታሪካችሁ በቤተ ክርስቲያንህ የሚገኙ ሌሎች መሪዎችን ማስተማር የምትችሉት እንዴት ነው? መ) ለቤተ ክርስቲያን መሪዎች ልታቀርብ ስለምትችላቸው ነገሮች አሳብ ስጥ።

18ኛ ጥያቄ፡ 2ኛ ነገሥት 18-25 አንብብ። ሀ) በእነዚህ ዓመታት በይሁዳ የነገሡትን ነገሥታት ዘርዝር። ለ) የእያንዳንዳቸው ባሕርይ ምን ይመስል ነበር? ሐ) የእነዚህ ነገሥታት ዘመናት ዋና ዋና ተግባራት ምን ነበር? መ) የይሁዳን ውድቀትና ሕዝቡ ለምን ወደ ምርኮ እንደተወሰዱ ግለጥ።

እስራኤል በምርኮ የተወሰደችው በ722 ዓ.ዓ. ነበር። እስራኤላውያን በሕዝብነት ወደ አገራቸው ጨርሶ አልተመለሱም። ይልቁንም በዓለም ሁሉ ባሉ ሕዝቦች መካከል ተበተኑ። ይህ ሕዝብ ምን እንደደረሰባቸው ስለማይታወቅና ወደ አገራቸው ጨርሶ ስላልተመለሱ፣ አንዳንድ ሰዎች «የጠፉት አሥሩ የእስራኤል ነገዶች» በማለት ጠርተዋቸዋል። እግዚአብሔር ወደፊት አንድ ቀን ወደ አገራቸው

እንደሚመልሳቸው ተስፋ ሰጥቶአቸዋል (ኢሳ. 11:11-16)። ዘመናዊው የእስራኤል መንግሥት በ1948 ዓ.ም. መመሥረቱ የዚህ ቃል ኪዳን ከፊል ፍጻሜ ነው።

ይሁዳ የተባለው የእስራኤላውያን ደቡባዊ መንግሥት፣ አገራቸውን ለ136 ዓመታት ለማቆየት ችሎ ነበር። የይሁዳ መንግሥት ወደ ምርኮ የተወሰደው በ586 ዓ.ዓ. ነበር። በእግዚአብሔር ጸጋ ምክንያት ግን የዚህ ሕዝብ ቅሬታዎች ከ50 ዓመታት በኋላ በ539 ዓ.ዓ. ወደ አገራቸው ለመመለስ ችለዋል። ይህንን ጉዳይ በይበልጥ በመጽሐፈ ዕዝራና ነህምያ ውስጥ እናጠናለን።

1. የይሁዳ ንጉሥ ሕዝቅያስ፡- (716-687 ዓ.ዓ.)

ሕዝቅያስ ወጣት በነበረ ጊዜ፣ የእስራኤልን ሕዝብ ውድቀትና እንዴት ወደ ምርኮ እንደ ተወሰዱ በዓይኑ ተመልክቷል። ይህ ነገር ሕይወቱን በጣም ሳይነካው አልቀረም፤ ስለዚህ ወደ ንጉሥነት ሥልጣኑ በመጣ ጊዜ እንደ አባቱ እንደ አካዝ ሳይሆን፣ እግዚአብሔርን ፈራ። ሕዝቅያስ ታላቅ ሃማኖታዊ መሪ ነበር። የይሁዳን ሕዝብ እግዚአብሔርን ወደ ማምለክ ለመመለስ አቅሙ የፈቅደውን ሁሉ አድርጓል። ከዳዊት ቀጥሎ እግዚአብሔርን በመፍራት ከሁሉ የተሻለ በመሆኑ የሚጠቀስ ታላቅ መሪ ሕዝቅያስ ነው።

ሕዝቅያስ በአሦር መንግሥት ቁጥጥር ሥር ቢሆንም፣ የሕዝቡን ሃይማኖታዊ ሕይወት ለመለወጥ የሚሠራበት ነፃነት ነበረው። እስራኤላውያን ወደ ምርኮ የተወሰዱት እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር ላደረገው ቃል ኪዳን ባለመታዘዛቸው እንደሆነ ተገንዝቦ ነበር፤ ስለዚህ ሕዝቅያስ ለእግዚአብሔር ለመታዘዝ አጥብቆ ጣረ። ለረጅም ጊዜያት ተዘግቶ የነበረውን ቤተመቅደስ በመክፈት እና በመጠገን ለአምልኮ የሚመች መልካም ስፍራ አደረገው። በእስራኤል ቀርተው የነበሩ አይሁዳውያንን በፋሲካ በዓል ወደ ኢየሩሳሌም በመምጣት እግዚአብሔርን እንዲያመልኩ ጋበዛቸው። የሐሰተኛ አምልኮ መሣሪያ የሆኑ ነገሮችን ሁሉ ለማጥፋት ጣረ። ሙሴ ከብዙ ዓመታት በፊት ሠርቶት የነበረውንና በኋላ እስራኤላውያን የአምልኮ መሣሪያ አድርገውት የነበረውን የነሐስ እባብ አጠፋ (ዘጉ. 21:4-9 ተመልከት)። የቤተ መቅደሱ አምልኮ በሥርዓት እንዲካሄድ ሕዝቅያስ የሌዋውያንን አገልግሎትና አሥራትን የመሰብሰቢያ ዘዴዎችን በሚገባ አደራጀ።

ሕዝቅያስ በዚያን ዘመን ከነበረው ከኢሳይያስ ጋር በቅርበት ሳይሠራ አልቀረም።

ሕዝቅያስ በመጨረሻ ከአሦራውያን ጋር እንደሚዋጋ ያውቅ ነበር፤ ስለዚህ የይሁዳን ብሔር ለመከላከል በከተሞች ምሽግ ሠራ። አሦራውያንንም ለማረጋጋትና ለማስደሰት ከቤተ መቅደስ ወርቅ አውጥቶ ሰጣቸው፤ ሆኖም በ701 ዓ.ዓ. አሦራውያን ወረሩትና ከኢየሩሳሌም ከተማ በቀር የይሁዳን መንግሥት በጠቅላላ ወሰዱ። በግንቦች የታጠሩ አርባ ሰዎችን ከተሞች ተደመሰሱና 200 000 አይሁድም በምርኮ ተወሰዱ። ሕዝቅያስ ግን በእግዚአብሔር ስለታመነ፤ እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን ከጥፋት አዳነ። የአሦር ንጉሠ ነገሥት ግዛት አንዱ ክፍለ ሀገር በነበረው በባቢሎን በተነሣው ዓመፅ የአሦር ጦር ወደ አገሩ ለመመለስ ግድ ሆነበት።

በኋላም ሕዝቅያስ በጠና ታመመ። በእግዚአብሔር ምሕረት ግን 15 ዓመታት በዕድሜው ላይ ተጨመረለት። በዚህ ጊዜም ልጁ ምናሴ አብሮት መግዛት ጀመረ። ከበሽታው በማገገሙ ደስታቸውን ሊገልጹለት ለመጡት ለባቢሎን ልዑካን ባለማስተዋል ሀብቱን በሙሉ አስጎበኛቸው። ባቢሎናውያን አንድ ቀን ኢየሩሳሌምን እንደሚያጠፉና ወርቁን እንደሚወስዱበት ለመገንዘብ አልቻለም ነበር።

2. የይሁዳ ንጉሥ ምናሴ፡- (692-642 ዓ.ዓ.)

በይሁዳ ላይ ከነገሡ ነገሥታት ሁሉ ረጅም ዘመን የነገሠው ምናሴ ነው። ለ55 ዓመታት በሥልጣን ላይ ቆይቷል። ይህ ዘመን ከሕዝቅያስ ጋር አብሮ የገዛበትን ጊዜንም ይጨምራል።

ምናሴ ሕዝቅያስ ከሞተና ብቻውን ንጉሥ መሆን ከጀመረበት ጊዜ ልንሥቶ በእግዚአብሔር ላይ ፊቱን በማዞር ጀርባውን ሰጠው። ሕዝቅያስ በይሁዳ ያደረጋቸውን ተሐድሶዎች በሙሉ ለማበላሸት አሰበ። ሕዝቡን ወደ ጣዖት አምልኮ መራ። ትላልቅ የአምልኮ ስፍራዎችንና የጣዖታት መሠዊያዎችን ለበአልና የአሞናውያን አምላክ ለሆነው ለሞሉክ አሠራ። ከኢየሩሳሌም ከተማ ውጭ ለሞሉክ ጣዖት ልጆቹን ሳይቀር ሠዋ። በቤተ መቅደሱ ውስጥ የጣዖት አምልኮን አቆመ። እግዚአብሔርን ለማምለክ የፈለጉትን እጅግ ብዙ ሰዎችን ገደለ። እንዲያውም የአይሁድ አፈ ታሪክ ኢሳይያስ የሞተው በምናሴ ትእዛዝ በመጋዝ ለሁለት ተሰንጥቆ ነው

ይባላል። በምናሴ ዘመነ መንግሥት የእግዚአብሔር ሕዝብ የሥነ - ምግባር ሕይወት ተበላሽ። እንዲያውም አብረዋቸው ከነበሩት ከነዓናውያን የባሰ ተበላሹ።

በምናሴ ዘመነ መንግሥት ይሁዳ ለአሦር መንግሥት እንደ ባሪያ ነበር፤ ነገር ግን ባቢሎን በአሦር ላይ በምታምፅበት ጊዜ ምናሴም በአሦር ላይ ለማመፅ ሞከረ። ሆኖም ወደ አሦር በምርኮ ተወስደና በኋላ ተለቀቀ (2ኛ ዜና 33: 10-13 ተመልከት)። ምናሴ በምርኮ ላይ በነበረበት ጊዜ ከክፉ ተግባሩ ሁሉ የተመለሰ ይመስላል። ወደ ይሁዳ በተመለሰ ጊዜም ሕዝቡ እግዚአብሔርን ወደ ማምለክ እንዲመለሱ አበረታታ፤ ነገር ግን በዚህ ተግባሩ ብዙ ውጤታማ መሆን አልቻለም።

19ኛ ጥያቄ፡ ሀ) የአንድ ሰው መንፈሳዊ እምነት ወደ ልጆቹ ሊተላለፍ እንደማይችል፤ የምናሴ ሕይወት ጥሩ ምሳሌ የሚሆነን እንዴት ነው? ለ) ወላጆች ልጆቻቸውን የእግዚአብሔርን መንገድ ሊያስተምሯቸው የሚያስፈልገው ለምንድን ነው?

3. የይሁዳ ንጉሥ አሞን፡ - (643-641 ዓ.ዓ.)

ስለ አሞን አገዛዝ ብዙ የምናውቀው ነገር የለም፤ ነገር ግን እንደ አባቱ እንደ ምናሴ የመጨረሻ የሕይወት ዘመን ሳይሆን፤ ምናሴ ሕዝቡን ወደ ጣኦት አምልኮ እንደመራባቸው እንደ መጀመሪያው ዘመን ኖረ። አሞን በይሁዳ ሰዎች ተገደለና ልጁ ኢዮስያስ በእርሱ ፈንታ ነገሠ።

4. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮስያስ (641-609 ዓ.ዓ.)

ኢዮስያስ በይሁዳ ላይ በነገሠ ጊዜ የ8 ዓመታት ልጅ ነበር። በይሁዳ ላይ ከነገሡና እግዚአብሔርን ይፈሩ ከነበሩ መሪዎች ኢዮስያስ የመጨረሻው ነበር። ከኢዮስያስ ሞት በኋላ፤ በባቢሎናውያን ወደ ምርኮ እስኪወሰድ ድረስ የይሁዳ ብሔር በጣም ፈጣን በሆነ ሁኔታ እየተዳከመ ሄደ።

ኢዮስያስ መንገሥ በጀመረ ጊዜ የአሦር መንግሥት መውደቅ ጀምሮ ነበር። ይህም ኢዮስያስ የእስራኤል ግዛት የነበረውን አንዳንድ ምድር ለመውሰድ እስኪችል ድረስ ግዛቱን ለማስፋፋት ረዳው። በዘመነ መንግሥቱ መጨረሻ አካባቢ፤ በ612 ዓ.ዓ. የአሦር ዋና ከተማ የሆነችው ነፃ በባቢሎናውያን እጅ ወደቀች።

ኢዮስያስ ከነገሠ ከ10 ዓመታት በኋላ አንድ ነገር ልቡን ለወጠውና እግዚአብሔርን እንዲከተል አደረገው። ኢዮስያስ እግዚአብሔርን መፈለግና የሕዝቡን ልብ ወደ እግዚአብሔር ለመመለስ መሥራት ጀመረ። ሕዝቡ ቤተ መቅደሱን በመሥራት ላይ ሳሉ፣ ከስምንት ዓመታት በኋላ ፔንታቴክ ብለን የምንጠራቸው የሙሴ ሕግጋት በቤተ መቅደሱ ተገኙ። ለብዙ ዓመታት ሰዎች ሁሉ የእግዚአብሔርን ቃል ለማንበብ ያልቻሉ ይመስላሉ። ይልቁንም የእግዚአብሔር ቃል በምናሴ ዘመነ መንግሥት በቤተ መቅደሱ ውስጠኛ ክፍል ሳይሸሽግና ሳይጣል፣ ሳይረሳም አልቀረም።

የእግዚአብሔር ቃል ተገኝቶ በዘዳግም 27-28 የተጻፉት መርገምቶች ሁሉ በተነበቡ ጊዜ፣ በይሁዳ ሕዝብ ላይ ፍርዱ በደጅ እንደ ቀረበ ኢዮስያስ አወቀ። እግዚአብሔርም ነቢያትን ወደ ኢዮስያስ ላከና የኢየሩሳሌም ጥፋት የማይቀር እንደሆነና እርሱ እግዚአብሔርን ስለፈራገን በእርሱ ዘመነ መንግሥት ይህ እንደማይፈጸም አስታወቀው። ኢዮስያስም ሕዝቡን ወደ እግዚአብሔር ለመመለስና ከእግዚአብሔር ጋር የነበራቸውን ቃል ኪዳን ለማደስ ተግባሩ ሠራ። ለጣዖት አምልኮ የሆኑ መሣሪያዎችን በሙሉ አጠፋ። እስከ ቤቴል ድረስ ሳይቀር ሄዶ ቀዳማዊ ኢየሩብዓም ከ300 ዓመታት በፊት ያቆማቸውን ጣዖታት አፈራረሰ። ይህንንም በማድረጉ አንድ ያልታወቀ ነቢይ የተነበየውን ትንቢት ከፍጻሜ አደረሰው፤ (1ኛ ነገሥት 13 ተመልከት)። ኢዮስያስ ለጣዖት አምልኮ የሚያገለግሉ ውጫዊ ነገሮችን ሊያጠፋ ቢችልም፣ በሰዎቹ ውስጣዊ ሕይወት ላይ ተጽዕኖ ማድረጉ ግን እጅግ አጠራጣሪ ነው። ምክንያቱም ኢዮስያስ እንደሞተ ሕዝቡ ወደ ጣዖት አምልኮ ተመልሰዋል።

20ኛ ጥያቄ፡ ሀ) የሐሰተኛ አምልኮ አካሄድን ወይም የሰዎችን ውስጣዊ ልብን መለወጥ ከውጫዊ ነገሮች ይልቅ የበለጠ አስቸጋሪና ከባድ የሚሆነው ለምንድን ነው? ለ) ለማያምኑ ሰዎች በምንመስክርበት ጊዜ ወይም የቤተ ክርስቲያን ሰዎችን በምናስተምርበት ጊዜ በውጫዊ ለውጥ ላይ ከማተኮር ይልቅ በውስጣዊ ለውጥ ላይ የማተኮር አስፈላጊነት ይህ ምን ያስተምረናል?

በኢዮስያስ ዘመን ያገለግል የነበረው ዋና ነቢይ ኤርምያስ ነበር።

በ609 ዓ.ዓ. ኢዮስያስ ብልህነት የጎደለው ስሕተት ፈጸመ። የግብፅ ንጉሥ ከአሦር ጋር በመተባበር አዲሱን ኃያል መንግሥት ባቢሎንን

ለመውጋት ወደ ሰሜን በሚጓዝበት ጊዜ በይሁዳ በኩል ያልፍ ነበር። ኢየሱስ ከግብፅ ንጉሥ ምንም ዓይነት ጠብ አጫሪነት ሳይኖር የግብፅን ንጉሥ ለመውጋት ሄደ፤ በጦርነቱም ቆሰለና ቆይቶ ሞተ።

5. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአሐዝ (ሻሉም) (609 ዓ.ዓ.)

ኢየሱስ በሞተ ጊዜ፥ በእርሱ ምትክ ልጁ ኢዮአሐዝ ነገሠ፤ ነገር ግን በሥልጣን ላይ ለረጅም ጊዜ ሊቆይ አልቻለም። ከሦስት ወራት በኋላ ግብፃውያን ከባቢሎን ጦርነት ሲመለሱ፥ ኢዮአሐዝ ቆይቶ ወደ ሞተበት ወደ ግብፅ ማርከው ይዘውት ሄዱ።

6. የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአቂም (609-598 ዓ.ዓ.)

ግብፃውያን ኢዮአሐዝን ማርከው ሲወስዱ፥ ኢዮአቂም የተባለውን ወንድሙን በዙፋኑ ላይ አስቀመጡት። በዚያን ጊዜ ስሙን ወደ ኢዮአቂም ለወጡት። ግብፃውያን በተጨማሪ የይሁዳ መንግሥት ከባድ ቀረጥ እንዲከፍል አደረጉት።

በ605 ዓ.ዓ. የባቢሎን ንጉሥ የሆነው ናቡከደነፆር ብዙም ሳይቆይ ኢየሩሳሌምን አጠቃ። ኢዮአቂም ለእርሱ ራሱን ማስገዛት ግድ ሆነበት። በዚህ ጊዜ ናቡከደነፆር የይሁዳ ዋና ዋና ሰዎችን ማርኮ ወደ ባቢሎን ወሰደ። ከእነዚህም መካከል ዳንኤል፥ ሐናንያ፥ ሚሳኤልና አሃርያ ይገኙበታል። ይህ በይሁዳ ላይ ከደረሰው ምርኮኝነት የመጀመሪያው ነበር።

ኤርምያስ በንጉሡ ኢዮአቂም ዘመንም አገልግሎት አለ። ኢዮአቂም ግን የኤርምያስን ቃል መስማት እምቢ አለና የጻፈውን የተቀደሰ ጽሑፍ አቃጠለ። ኢዮአቂም የጣዖት አምልኮን ከማበረታታቱም ሌላ አባቱ እንዳደረገው የእግዚአብሔርን መንገድ ሳይከተል ቀረ። ከዚህ የተነሣ እግዚአብሔር በኢዮአቂም ላይ ፈረደና ተገቢ የሆነው የንጉሣውያን ቤተሰብ የቀብር ወግ ሳያገኝ ቀረ። አንዳንድ ምሁራን በ598 ዓ.ዓ. ባቢሎንን ለመውጋት በተደረገ ጦርነት እንደሞተ ያስባሉ።

7. የይሁዳ ንጉሥ ዮአኪን (597 ዓ.ዓ.)

የኢዮአቂም ልጅ የሆነው ዮአኪን በሥልጣን ላይ የቆየው ለሦስት ወራት ብቻ ነበር። እርሱ የመንግሥት ሥልጣን በያዘ ጊዜ ይሁዳ ከባቢሎን ጋር በጦርነት ላይ ነበረች። ዮአኪን እጁን ለባቢሎን ሰጠ። ናቡከደነፆር በቤተ መቅደሱ ውስጥ የነበሩ የክበሩ ነገሮችን ሁሉ ዘረፈ። ዮአኪንና

ሌሎች የይሁዳ ትላላቅ ሰዎችን በምርኮ አጋዛቸው። ሕዝቅኤል ተግርኮ የሄደው በዚህ ጊዜ ነበር። ዮአኪን በባቢሎን መልካም እንክብካቤ ተደረገለት። ከናቡከደነፆር ሞት በኋላ ከታሠረበት ከመለቀቁም በቤተ መንግሥት በእንክብካቤ ተያዘ። ወደ እስራኤልም ጨርሶ ሳይመለስ ቀረ።

8. የይሁዳ ንጉሥ ሴዴቅያስ (ማታንያህ) (597-586 ዓ.ዓ.)

ሴዴቅያስ የኢዮአሐዝ የመጨረሻ ልጁ ነበር። በሥልጣን ላይ ያስቀመጠው የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ሲሆን፤ ማስተዳደር የሚችለውም በባቢሎን መንግሥት ሥልጣን ሥር ነበር። ለጊዜው ሴዴቅያስ ለባቢሎን መንግሥት ታማኝ ነበር፤ ነገር ግን ግብፅ በ588 ዓ.ዓ. በባቢሎን ላይ ስታምፅ ሴዴቅያስም ዓመፀ። ይህም በእርሱና በኢዮሩሳሌም ከተማ ላይ የባቢሎንን ሙሉ ቁጣ አስከተለ። በ586 ዓ.ዓ. ኢዮሩሳሌም ተሸነፈች። የሴዴቅያስ ልጆችም በእርሱ ፊት ተገደሉ። ሴዴቅያስም ዓይኑን አውጥተው ወደ ባቢሎን በምርኮ ወሰዱት። ሌሎች ብዙ ሰዎችም ተግርክው ተወሰዱ። የኢዮሩሳሌም ቅጥር፤ የሰሎሞን ቤተ መቅደስና አብዛኛው የከተማይቱ ክፍል ተደመሰሰ።

በእነዚህ ዓመታት ውስጥ ኤርምያስ ለንጉሡ ሴዴቅያስ ምክር ሊሰጠው ቢሞክርም ሴዴቅያስ ኤርምያስን መስማት እምቢ አለና ኤርምያስን አሳደደው።

9. የይሁዳ ገዥ ገዳልያ

ኢዮሩሳሌም ከተደመሰሰች በኋላ ናቡከደነፆር ገዳልያን የይሁዳ ገዥ አደረገው፤ ይሁን እንጂ እስማኤል የተባለው የንጉሣውያን ቤተሰብ ዝርያ የነበረ ሰው ሥልጣኑን ስለፈለገ ገዳልያን ገደለው። በዚህ ምክንያት ሊመጣ ያለውን የባቢሎናውያንን ቁጣ በመፍራት፤ አብዛኛዎቹ አይሁዳውያን ወደ ግብፅ ሸሽተው ሄዱ። ኤርምያስንም ከእነርሱ ጋር እንዲሄድ አስገደዱት። እርሱም በዚያው በግብፅ ሞተ።

በ2ኛ ነገሥት የተጻፈው ታሪክ እጅግ አሳዛኝ ታሪክ ነው። የእግዚአብሔር ሕዝብ ያለማቋረጥ ልባቸውን እንዳደነደኑና እውነተኛውን አምላክ ከማምለክ ይልቅ ሐሰተኛ አማልክትን እንዴት እንዳመለኩ ይናገራል፤ በዚህ ምክንያት እግዚአብሔር የሰሜኑም ሆነ የደቡቡ መንግሥታት ወደ ምርኮ እንዲሄዱ አደረገ። ለደቡብ መንግሥት ግን ፍርዱ ጊዜያዊ ነበር። የኢዮሩሳሌም ቅጥር ከፈረሰ ከ50 ዓመታት በኋላ

እግዚአብሔር በአሕዛብ መንግሥታት ልብ ውስጥ በመሥራት፤ የራሱ ሕዝብ ወደ ኢየሩሳሌም እንዲመለሱ አደረገ። የሚያሳዝነው ግን አብዛኞቹ አይሁድ በምርኮ በነበሩበት ስፍራ ኑሮአቸው የሚያረካ ስለሆነላቸው ለመመለስ ፈቃደኞች ሳይሆኑ ቀሩ። እግዚአብሔር በሰጣቸው ምድር በድኅነት ከመኖር ይልቅ የዓለምን ምሻት መረጡ።

21ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ከ2ኛ ነገሥት የተማርካቸውን መንፈሳዊ ትምህርቶች ዘርዝር። ለ) እነዚህ ትምህርቶች በቤተ ክርስቲያንህ አባላት መንፈሳዊ ዕድገት ውስጥ እንዴት አስተዋጽኦ ሊያደርጉ ይችላሉ? ሐ) እነዚህን ትምህርቶች በቤተ ክርስቲያንህ ውስጥ ለሚገኙ ሌሎች ሰዎች የምታስተምርባቸውን መንገዶች ዘርዝር።

መጽሐፈ ነገሥት ከአዲስ ኪዳን ጋር ያለው ግንኙነት

ከመጽሐፍ ነገሥት የተጠቀሱ በርካታ ጥቅሶች በአዲስ ኪዳን ውስጥ ባይኖሩም በ1ኛና በ2ኛ ነገሥት የተፈጸሙ ድርጊቶችን የመረዳት ጉዳይ ግን በአዲስ ኪዳን በአጠቃላይ እናገኛለን። በአዲስ ኪዳን ስሎሞን በተደጋጋሚ ተጠቅሷል። ማቴ. 1፡1-17 ከአብርሃም ጀምሮ እስከ ኢየሱስ ያለውን የጌታን የዘር ግንድ ያሳየናል። በእነዚህ ጥቅሶች በመጽሐፈ ነገሥት የተጠቀሱት አብዛኞቹ ነገሥታት ተዘርዝረዋል። የሰሎሞን ጥበብና ሀብት አንዳንድ ጊዜ ተጠቅሷል (ለምሳሌ፡- ማቴ. 12፡42፤ ሉቃስ 12፡27)።

የ1ኛና የ2ኛ ነገሥት ታሪኮች በቀጥታ ወደ ኢየሱስ ክርስቶስ ባያመለክቱም፤ ከቀረው የመጽሐፍ ቅዱስ አመለካከት ጠቃሚ እውነቶችን ማየት እንችላለን። በብሉይ ኪዳን የደኅንነት ግንድ የሆነውን የኢየሱስ ክርስቶስን የትንቢት መስመር እናገኛለን። ይህ ትንቢት የጀመረው የሰይጣንን ራስ እንደሚቀጠቅጥ የተነገረለት የሴቲቱ ዘር ጉዳይ ከተጠቀሰበት ከኦሪት ዘፍጥረት ነው (ዘፍ. 3፡15)። ይህ መስመር ከዚያ እስከ አብርሃም፤ ቀጥሎም እስከ ዳዊት፤ ከዚያም በይሁዳ ነገሥታት በኩል ያለፈ ነው።

ሰይጣን የአብርሃምና የይሁዳ የዘር ግንድ ልዩ እንደ ነበረና መሢሐ ከዚያ እንደሚመጣ ያውቅ ነበር። ስለዚህ በታሪክ መጻሕፍት በተደጋጋሚ ሰይጣን ይህንን የዘር ግንድ እንዴት ሊያጠፋ እንደሞከረ የሚያሳየውን የተደበቀ እውነት እናያለን። በዘፍጥረት ሰይጣን የግብፅን ንጉሥ

በመጠቀም ሣራን እንደ ሚስቱ እንዲወስድና የአብርሃም የዘር ግንድ እንዲቋረጥ ለማድረግ ሞክሮ ነበር። ሰይጣን ድርቅና ራብን በመጠቀም የእስራኤልን ቤተሰብ ለማጥፋት ቢሞክርም፤ እግዚአብሔር በየሴፍ ተጠቅሞ እንዴት ከራብ እንዳዳናቸው አይተናል።

በ2ኛ ሳሙኤል ለዳዊት ዘር የተሰጠውን የዘላለም ዙፋን ተስፋ ተመልክተናል። በመጽሐፈ ነገሥት በአጠቃላይ የምናየው፤ ለዘላለም ዙፋን የተሰጠው ቃል ኪዳን ከትውልድ ወደ ትውልድ እየተላለፈ እንዴት እስከ ምርኮ ታሪክ ድረስ እንደመጣ ነው። ጎቶልያ የተባለችው ክፉ ንግሥት ታሪክ የሚያሳየው፤ የዳዊትን ዝርያ እንዳለ በማጥፋት ሰይጣን የእግዚአብሔርን ዕቅድ ለማበላሸት እንዴት እንደሞከረ ነው። የዳዊት ንጉሣዊ ቤተሰብ በሙሉ የጠፋና ከእርሱ የዘር ግንድ አንድ ሰው ብቻ የቀረ ይመስላል። ሰይጣን ያንን የቀረውን ሰው ማስገደልና መስመሩ እንዲቋረጥ ማድረግ ቢችል ኖሮ መሢሔ በዳዊት ዘር በኩል መምጣቱን ሊያስቀር ይችላል ነበር። እግዚአብሔር ግን አንድ ሰው እንዲቀርና የዳዊት የዘር ግንድም እንዲጠበቅ አደረገ። ኢየሱስ በቤተልሔም ትንሽ ሕፃን በነበረ ጊዜ ሄሮድስ ሊያስገድለው መሞከሩ በሰይጣንና በእግዚአብሔር መካከል የነበረው የዚያው ጦርነት ክፍል ነበር።

ሰይጣን እግዚአብሔርን ለማሸነፍ የቱንም ያህል ቢጥርም ሁልጊዜ በእግዚአብሔር ይሸነፋል። ሰይጣን ምንም ያህል ተግባራዊ ቢሠራም፤ እግዚአብሔር ለእኛና ለቤተ ክርስቲያን ያለውን ዕቅድ ሊደመሰስ አይችልም።

22ኛ ጥያቄ፡ በስደት፣ በሐሰት ትምህርት፣ ወዘተ በምንጠቃበትና የተሸነፍን በሚመስለን ሰዓት ይህ እውነት እንዴት ያበረታታናል?

5ኛ ቀን፡ -

የዚህን ሳምንት ትምህርት ከልስና ለሳምንታዊው ስብሰባ ዝግጅት ይረዳህ ዘንድ የውይይት ጥያቄዎችን ተመልከት።

ሳምንታዊ ስብሰባ

1. የሳምንቱ የአምልኮ ጊዜ
2. ጸሎት

3. የትምህርቱ ክለሳ

4. ውይይት

1. ሀ) እግዚአብሔር፥ እስራኤልና ይሁዳ ወደ ምርኮ እንዲሄዱ የፈቀደው ለምን ነበር? ለ) ይህ ዛሬ ለእኛ ማስጠንቀቂያ የሚሆነው እንዴት ነው? ሐ) እንደ «ምርኮ» ባሉ አንዳንድ ልምዶች እግዚአብሔር አንተን ወይም ቤተ ክርስቲያንን ያስጠነቀቀባቸውን ነገሮች በምሳሌነት ዘርዘር።
2. 2ኛ ዜና 7:14 አንብብ። ሀ) እግዚአብሔር በዚህ ቦታ የሰጠው የተስፋ ቃል ምንድን ነው? ለ) ይህንን የተስፋ ቃል ለመቀበል የተሰጡ ቅድመ ሁኔታዎች ምንድን ናቸው? ሐ) ይህ ጥቅስ ዛሬ በኢትዮጵያ ሊፈጸም የሚችለው እንዴት ነው? መ) ክርስቲያኖች ለአገራቸው ፈውስን በማምጣት የሚጫወቱት ሚና ምንድን ነው?
3. ሀ) በትምህርት ቤት የተማርከውንና በ2ኛ ነገሥት የተማርከውን የታሪክ አመለካከት አወዳድር። ልዩነታቸው ምንድን ነው? ለ) ክርስቲያኖች መጽሐፍ ቅዱሳዊ የታሪክ አመለካከት አቋም ሊኖራቸው የሚገባው ለምንድን ነው? ሐ) በመጽሐፈ ነገሥት፥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ የታሪክ አመለካከት እንዴት እንደተገለጠ ምሳሌዎችን ስጥ።
4. ሀ) ኢዮሳፍጥ ከአክዓብ ጋር የመሠረተው ጓደኝነት እርሱንና ቤተሰቡን ሊያጠፋ የነበረው እንዴት ነው? ለ) ዛሬ ከዓለም ጋር የሚኖር ወዳጅነት (ለምሳሌ፡- ከሌሎች ሃይማኖት መሪዎች ወይም ከመንግሥት የተሾሙ ባለሥልጣናት ጋር የሚመሠረት ጓደኝነት) የቤተ ክርስቲያን መሪዎችን የሚያጠፋው እንዴት ነው?
5. ሀ) ከይሁዳና ከእስራኤል ነገሥታት አመራር አንዳንድ አሉታዊ ምሳሌዎችን ጥቀስ። ለ) ከይሁዳና ከእስራኤል ነገሥታት አመራር አዎንታዊ ምሳሌዎችን ጥቀስ። ሐ) መልካም ወይም ክፉ ያደረጋቸው ምን ነበር? መ) እግዚአብሔርን የሚፈራ ሰው ስለሚሰጠው አመራር ከመጽሐፈ ነገሥት አንዳንድ መመሪያዎችን ስጥ።

6. ሀ) አብያተ ክርስቲያናትም ሆኑ ክርስቲያኖች ወደ መንፈሳዊ ሞት ወይም መንፈሳዊ ለብታ ስለሚያዘነብሉበት ሁኔታ መጽሐፈ ነገሥት እንደት መልካም ምሳሌ ይሆናል? ለ) የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ይህንን ተፈጥሮአዊ ዝንባሌ ለማስወገድ ምን ማድረግ ይችላሉ?

7. ሀ) የእግዚአብሔርን ሕዝብ መንፈሳዊ ሕይወት ለመወሰን ነገሥታት የሚጫወቱት ሚና ምን ነበር? ለ) የክርስቲያኖችን መንፈሳዊ ሕይወት ለመወሰን የቤተ ክርስቲያን መሪዎች የሚጫወቱት ሚና ምንድን ነው? ሐ) ከውጫዊ ነገር ይልቅ ውስጣዊ ዝንባሌን መለወጥ አስቸጋሪ የሚሆነው ለምንድን ነው? መ) ክርስቲያኖችን በሚመለከት የምናየውን ውጫዊ ተግባራቸውን ብቻ ሳይሆን፤ ውስጣዊ ዝንባሌያቸውንና አላባቸውን እንዲለውጡ ምን ማድረግ እንችላለን?

5. ጸሎት።

ትምህርት 17

1ኛ ቀን፡- የ1ኛና 2ኛ ዜና መዋዕል መግቢያ

1ኛና 2ኛ ዜና፡ ከዳዊት ጊዜ ጀምሮ የይሁዳ መንግሥት በባቢሎን እጅ እስከ ወደቀበት ድረስ ያለውን የነገሥታትን ዘመን ታሪክ እንደገና ይናገራሉ። ብዙ ሰዎች እነዚህ ታሪኮች ለሁለተኛ ጊዜ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ለምን እንደገቡ በማሰብ ይገረማሉ። ሁለት ሰዎች የመኪና አደጋን የመሰለ ክስተት ቢመለከቱ፤ የሚሰጡት ገለጣ አንድ ዓይነት እንደማይሆን ሁሉ መጽሐፈ ዜና መዋዕልም የብሉይ ኪዳን ነገሥታትን ታሪክ የጻፈበት የራሱ የሆነ የተለየ ዓላማ አለው። 1ኛና 2ኛ ዜናን በመረዳት ስለ ዳዊት፤ ስለ ሰሎሞንና ስለ ሌሎች የይሁዳ ነገሥታት ከፍተኛ ግንዛቤን እናገኛለን።

1ኛ ጥያቄ፡ ሀ) የአንድን ታሪክ የተለያዩ አመለካከቶች ማየት ጥሩ የሚሆነው ለምንድን ነው? ለ) ስለተፈጸመው ነገር እውነተኛውን ለመረዳት ይህ የሚጠቅመን እንዴት ነው?

ቀደም ሲል ከተመለከትነው ጥናታችን እንደምታስታውሰው፤ የሳሙኤልን፤ የነገሥታትንና የመሳሰሉትን የታሪክ መጻሕፍት የጻፉ ጸሐፊዎች ዓላማቸው በዚያ ዘመን የተፈጸሙትን ነገሮች ሁሉ መተንተን አልነበረም። ይልቁንም የጻፉት ነገር ሕዝቡ አባቶቻቸው በወደቁበት ተመሳሳይ ኃጢአት እንዳይወድቁ ለማስተማር ግልጥ ዓላማዎች ነበሯቸው። የ1ኛና 2ኛ ዜና መጻሕፍት ጸሐፊም የመጽሐፈ ነገሥት ታሪክ የያዘውን የነገሥታት ታሪክ የደገመበት ምክንያት ነበረ። ይህም ዓላማ ከምርኮ በኋላ የነበሩ አይሁዳውያን እግዚአብሔርን እንዴት እንደሚያመልኩና ለእርሱ እንዴት ታማኝ ሆነው ሊቆዩ እንደሚችሉ፤ በዚህም ዓይነት በእግዚአብሔር መባረክን ማግኘት እንደሚችሉ ለማስተማር ነበር።

የ1ኛና 2ኛ ዜና መጻሕፍት አብዛኛውን የ2ኛ ሳሙኤል፤ የ1ኛና 2ኛ ነገሥት ታሪክ ይደግሙታል። ከሳኦል ሞት በኋላ ስለ ነበረውና በሉዓላዊነቱ ስለ ቆየው የእስራኤል መንግሥት ይተርኩልናል። 1ኛ ዜና መዋዕል የእስራኤል ታላቅ ንጉሥ በነበረው በዳዊት ላይ ያተኩራል። አንድ መልካም የሆነ የአይሁድ ሕዝብ መሪ ምን እንደሚመስል በማሳየት፤ የአይሁድ ሕዝብ መሪዎችና የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ምሳሌነቱን ይከተሉ ዘንድ የዳዊትን ታሪክ እንደገና ይነግረናል።

2ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ክርስቲያኖች አርዳያቱን መከተል ይችሉ ዘንድ መልካም ምሳሌነት ያለው ሰው የሚያስፈልጋቸው ለምንድን ነው? 1ኛ ቆሮ 11፡1 ተመልከት። ለ) ጳውሎስ ለክርስቲያኖች የሰጠው ትእዛዝ ምንድን ነው? ሐ) ይህ ትእዛዝ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች በሙሉ ለአባሎቻቸው ሊናገሩት ከሚገባው ትእዛዝ የሚመሳሰለው እንዴት ነው?

2ኛ ዜና መዋዕል በድጋሚ የሚናገረው የመጽሐፈ ነገሥት የመጀመሪያውንና ሁለተኛውን ታሪኮች ነው። ይህም ታሪክ በድጋሚ የሚያወሳው የንጉሥ ሰሎሞንና የይሁዳን ነገሥታት ታሪክ ነው። ታሪኩ የሚያበቃውም የይሁዳ ሕዝቦች ወደ ምርኮ እስከተወሰዱ ድረስ ያለውን በመናገር ነው።

2ኛ ዜና የ2ኛ ሳሙኤል እንዲሁም የ1ኛና የ2ኛ ነገሥት ታሪክ በድጋሚ የቀረበበት ቢሆንም፤ የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ዓላማ ከመጽሐፈ ነገሥት ዓላማ የተለየ ነበር፤ ስለዚህ ጉዳይ በኋላ እናጠናለን።

3ኛ ጥያቄ፡ 1ኛና 2ኛ ዜና መዋዕልን ከመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት ተመልከት። ስለ መጻሕፍቱ የተጠቀሱትን አስፈላጊ የሆኑ እውነቶች ዘርዝር።

የ1ኛና 2ኛ ዜና መዋዕል ርዕስ

እንደ 1ኛና 2ኛ ሳሙኤልና እንዲሁም እንደ 1ኛና 2ኛ ነገሥት ሁሉ፡ 1ኛና 2ኛ ዜና መዋዕል በመጀመሪያ አንድ መጽሐፍ ነበር። ልክ እንደ ሌሎቹ መጻሕፍት ሁሉ መጽሐፈ ዜና መዋዕል ለሁለት የተከፈለው የዕብራይስጡ ብሉይ ኪዳን፤ ወደ ግሪክ ቋንቋ በተተረጎመበት ጊዜ ነው። በዕብራይስጥ መጽሐፍ ቅዱስ የዚህ መጽሐፍ ርዕስ ከመጽሐፉ መጀመሪያ ዐረፍተ ነገር ላይ የተገኘ ሲሆን፤ የነገሥታት «ዘመን ቃላት» ወይም «ድርጊቶች» የሚል ነው። «ዜና መዋዕል» የሚለው የእንግሊዝኛው ቃል ትርጉም «ዘገባ» ማለት ሲሆን፤ በነገሥታት ዘመን የነበረው መለኮታዊ ታሪክ ዘገባ ማለት ነው። በአማርኛ «ክስተቶች ወይም ታሪክ» ማለት ነው።

የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ጸሐፊ

መጽሐፍ ቅዱስ የዚህ መጽሐፍ ጸሐፊ ማን እንደሆነ ጨርሶ ስለማይናገር፤ በበኩላችንም የምንሰጠው አስተያየት ግምታዊ ነው።

የዕብራውያን ትውፊት የመጽሐፉ ጸሐፊ ታሪኩን በመጽሐፈ ዕዝራ ያነበብነው ካህን ዕዝራ ነው ይላል። መጽሐፈ ዕዝራ፣ ነሐምያና ዜና መዋዕል በአንድ ጸሐፊ መጻፋቸውን የሚያመለክት በርካታ ተመሳሳይነት አለ በማለት ብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁራን ይስማማሉ፤ ነገር ግን ሌሎች ምሁራን ደግሞ በርካታ ልዩነትም ስላለ ጸሐፊው ዕዝራ አይደለም ይላሉ። 1ኛና 2ኛ ዜና የተጻፉት በአንድ ሰው ነው።

ጸሐፊው ማን እንደሆነ ባናውቅም ዳሩ ግን የታሪክ ሰው፣ የሥነ መለኮት ትምህርት አዋቂና ሃይማኖታዊ መምህር መሆኑን ከጻፈው መጽሐፉ እንገነዘባለን። ይህንን የምንመለከተው የጻፋቸውን ነገሮች በመረጠበት ሁኔታ ነው። በአንድ በኩል መጽሐፈ ዜና መዋዕል «ስብከት» እንደሆነ መመልከት እንችላለን፤ ምክንያቱም ጸሐፊው ለእግዚአብሔር በታማኝነት ስለ መቆምና እርሱን በቅድስና ስለማምለክ አንዳንድ እውነቶችን ለሕዝቡ ለማስተማር እንደተጠቀመበት ስለምናይ ነው። የብሉይ ኪዳን ታሪኮችን የማስተማር መሣሪያዎች አድርጎ ተጠቅሞባቸዋል።

መጽሐፈ ዜና መዋዕል የተጻፈበት ጊዜ

የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ታሪኮች ከዳዊት ዘመን ከ1020 ዓ.ዓ. ጀምሮ የይሁዳ ሕዝብ እስከተበተኑበት እስከ 538 ዓ.ዓ. ያለውን ጊዜ ያጠቃልላል። ጸሐፊው ማን እንደሆነ ስላላወቅን፣ ይህ መጽሐፍ መቼ እንደተጻፈ በእርግጠኝነት መናገር አንችልም። ከመጽሐፉ በግልጽ የምንመለከተው ግን፣ ባቢሎን ከወደቀች ከብዙ ዓመታት በኋላ የተጻፈ ሳይሆን እንደማይቀር ነው። ይህ የተጻፈው አይሁዶች ከስደት ወደ ይሁዳ በ538 ዓመተ ዓለም ከተመለሱ በኋላ ነው። ጸሐፊው ዕዝራ ከሆነ፣ የተጻፈው በ450 ዓ.ዓ. ነው። አንዳንድ ምሁራን መጽሐፉ የተጻፈው በ300 ዓ.ዓ. ነው ብለው ቢያስቡም፣ ከዘሩባቤል በኋላ በ400 ዓ.ዓ. ሳይሆን አይቀርም (1ኛ ዜና 3፡17-21)።

የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ጸሐፊ የተጠቀመባቸው ምንጮች

የመጽሐፈ ዜና መዋዕልን ታሪክ የጻፈው አንድ ጸሐፊ ብቻ ቢሆንም መጽሐፉን ለመጻፍ ግን የተለያዩ ነገሮችን አልተጠቀመም ማለት አይደለም። በዚህ ዘመን ያሉ ምሁራን የተለያዩ መጻሕፍትን እንደሚያነቡና ሲጽፉም እንደሚጠቅሱ ሁሉ የዜና መዋዕል ጸሐፊም በተለያዩ መረጃዎች ተጠቅሞአል። የዜና መዋዕል ጸሐፊ ለዓላማው ምቹ

ሆነው ያገኛቸውን የተለያዩ ታሪኮች ከተለያዩ መጻሕፍት በመጠቀም ሌሎችን ታሪኮች ትቶአቸዋል። ለምሳሌ በ2ኛ ሳሙኤል የዳዊትንና የቤርሳቤህን የጋጢአት ታሪክ እናነባለን። የዜና መዋዕል ጸሐፊ ይህንን ታሪክ የሚያውቀው ቢሆንም የጻፈበትን ዓላማ ስለማያንጸባርቅ አላካተተውም። ቀጥሎ ጸሐፊው መጽሐፈ ዜና መዋዕልን ለመጻፍ እንደ ከተጠቀመባቸው ከምናውቃቸው መጻሕፍት አንዳንዶቹ ተዘርዝረዋል፡-

1. የመጽሐፍ ቅዱስ የተለያዩ መጻሕፍት፡ እንደእነ ፔንታቴክ፡ ሳሙኤልና ነገሥት የመሳሰሉ
2. የተለያዩ የዘር ሐረግ የተተነተነባቸው ሌሎች መጻሕፍት (1ኛ ዜና 4:33፤ 5:17፤ 7:9)
3. ደብዳቤዎችንና የታወቁ የመንግሥት መዛግብትን (1ኛ ዜና 28:11-12፤ 2ኛ ዜና 32:16-17)
4. በሌላ መዛግብት የተጻፉ ግጥሞችና ቅኔዎች፡ ጸሎቶች ንግግሮችና መዝሙሮች (1ኛ ዜና 16:8-36፤ 29:10-22፤ 2ኛ ዜና 29:30፤ 35:25)
5. እንደ እስራኤልና የይሁዳ ነገሥታት መጽሐፍ፡ የዳዊትንና የሰሎሞንን መመሪያዎች የያዙ ሌሎች የታሪክ መጻሕፍት (2ኛ ዜና 16:11፤ 26:22፤ 35:4)
6. በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የማይገኙ የነቢያት ጽሑፎች፡ ማለትም (የሳሙኤል፡ የናታንና፡የጋድ ዜና መዋዕል፡ የአሐያና የአዶ ትንቢቶች፡ የሻማያ፡ የኢዶና የኢሳይያስ ዘገባዎች ናቸው፤ 1ኛ ዜና 29:29፤ 2ኛ ዜና 9:29፤ 12:15፤ 20:34፤ 32:32)።

የዜና መዋዕል ታሪካዊ ሥረ መሠረት

የዜና መዋዕልን ዓላማ ለመረዳት መቼ እንደተጻፈና ለምን እንደተጻፈ መረዳት ያስፈልጋል። መጽሐፈ ዜና መዋዕል የተጻፈው የይሁዳ ሕዝብ በባቢሎን ከተደመሰሱ በኋላ ነበር። የይሁዳን ሕዝብ ታላቅና ልዩ ያደረጓቸው ያለፉ ነገሮች ሁሉ ጠፍተዋል። ቤተ መቅደሱ ተደምስሷል። የኢየሩሳሌም ቅጥርም ፈርሷል። ማንኛውም የዳዊት ዘር አሁን በዙፋን ላይ የለም። ከ70 ዓመታት በኋላ በ538 ዓ.ዓ. አንዳንድ ሰዎች ወደ ኢየሩሳሌም ቢመለሱም፡ የይሁዳ ሕዝብ በቁጥር ጥቂትና በፖለቲካም

ደካማ ነበሩ። ይሁዳ የፋርስ መንግሥት አንዷ ክፍለ ሀገር ነበረች። ሕዝቡም ራሳቸውን የቻሉ ሕዝብ ሳይሆኑ በፋርስ መንግሥት ቁጥጥር ሥር ነበሩ። ቤተ መቅደሱ የተሠራ ቢሆንም ከቀድሞው የሰሎሞን ቤተ መቅደስ ጋር ሲወዳደር በጣም ትንሽና ከመኖር የሚቆጠር አልነበረም። የኢየሩሳሌም ቅጥሮች በነህምያ መሪነት እንደገና ቢሠሩም፤ የታላቁ የዳዊት መንግሥት ዋና ከተማ የነበረችው ኢየሩሳሌም ትንሽና ደካማ ነበረች።

ከዚህም የተነሣ የይሁዳ ሕዝብ ተስፋ ቆረጡ። «እግዚአብሔር አሁንም ከእኛ ጋር ነውን?» ብለው ጠየቁ። ከባቢሎን መፍረስ በኋላ ከእግዚአብሔር ጋር የሚኖረን ግንኙነት ምንድን ነው? እግዚአብሔር ከአብርሃምና ከዳዊት ጋር የገባቸው ቃል ኪዳኖች አሁንም ይሠራሉ ወይስ ቀርተዋል? ከባቢሎን ውድቀት በኋላ ለብዙ ዓመታት ስለኖሩ፤ እግዚአብሔር የመረጠን ሕዝብ ከሆንን የይሁዳ ሕዝብ እንዲጠፉ ለምን ፈቀደ? እግዚአብሔር ስሙንና ክብሩን ለማድረግ የመረጣት ከተማ ኢየሩሳሌም ለምን ጠፋች? እነዚህና የመሳሰሉት ጥያቄዎች ስለነበሩባቸው፤ የሕዝባቸውን ታሪክ መማር ነበረባቸው። እግዚአብሔር በዓለም ሕዝብ ሁሉ ላይና በይሁዳም ላይ ያለውን የሉዓላዊነት ቁጥጥር መማር ነበረባቸው። እግዚአብሔር ከአብርሃም፤ ከእስራኤልና ከዳዊት ጋር ለገባው ቃል ኪዳን በመታዘዝ ታማኝ የመሆናቸውን አስፈላጊነት መማር ነበረባቸው። የኃጢአት ውጤት ምን እንደሆነና የእግዚአብሔርን ፍርድ እንዴት እንደሚያመጣ መረዳት ነበረባቸው። እግዚአብሔር አንድ ቀን የእስራኤልን መንግሥት ለመመለስ ጻድቅ የሆነውን ንጉሥ እንደሚያስነሣ ሊነገራቸው ይገባ ነበር። መጽሐፈ ዜና መዋዕል የማስጠንቀቂያና የማበረታቻ መጽሐፍ ነው።

4ኛ ጥያቄ፡ ሀ) የቤተ ክርስቲያናችንን ታሪክ መረዳት የሚያበረታታን እንዴት ነው? ለ) የቤተ ክርስቲያናችንን ታሪክ መረዳት ከእውነት እንዳንርቅ የሚያስጠነቅቀን እንዴት ነው?

መጽሐፈ ዜና መዋዕል የታሪክ ዘገባውን የጀመረው ከፍጥረት መጀመሪያ ነው። ከአዳም ይጀምራል። የተለያዩ ሰዎችን የዘር ሐረግ በመመልከት፤ የእምነት መስመር ከአዳም ጀምሮ በተለያዩ የእምነት አባቶች ወደ ዳዊት እንዴት እንደደረሰ ያሳየናል። ጸሐፊው የዘር ሐረጎችን

በመዘርዘር፡ የአመራር ሥልጣን ወደ ሌዋውያንና ካህናት፡ ደግሞም ወደ ዳዊትና ልጆቹ እንዴት እንደደረሰ ያሳየናል።

በመጽሐፈ ዜና መዋዕል ውስጥ የተተነተኑት ታሪኮች ግን ዳዊት ከነገሠበት (ከ 1020 ዓ.ዓ. የባቢሎን ምርኮ እስከ ሆነበት እስከ 538 ዓ.ዓ. ጊዜ ያለውን የሚያካትቱ ናቸው። ይህም ማለት ሁለቱ መጻሕፍት ከ2ኛ ሳሙኤል እስከ 2ኛ ነገሥት መጨረሻ ድረስ ያለውን ጊዜ የሚያካትቱ ናቸው ማለት ነው።

ጸሐፊው የሚገልጸው የእነዚህን ጊዜያት ታሪክ ቢሆንም የሚያተኩረው ግን በተለዩ እውነቶች ላይ መሆኑ ግልጽ ነው። የሚከተሉትን ነገሮች ልብ ብለህ ተመልከት፡-

1. ጸሐፊው የእግዚአብሔርን ሕልውናና ቤተ መቅደሱን በሚያመለክተው በቃል ኪዳን ታቦት ላይ ያተኩራል።
2. ጸሐፊው በሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት ላይ ከማተኮር ይልቅ፡ በይሁዳ ላይ በነገሡት በዳዊት ልጆች ላይ ያተኩራል። በተለይ ደግሞ የዳዊት መንፈሳዊ ልጆች በመሆን በይሁዳ ምድር ሃይማኖታዊ መነቃቃትን ባመጡ ሰዎች ላይ ያተኩራል (ምሳሌ፡- አሳ፡ ሕዝቅያስ፡ ኢየሱያስ ወዘተ)።

እነዚህ ሁለት እውነቶች በጣም ጠቃሚ የሆኑት ለምንድን ነው? መጽሐፈ ዜና መዋዕል የተጻፈው ኢየሩሳሌም ከፈረሰችና ባቢሎንም ከወደቀች በኋላ መሆኑን ማስታወስ ያስፈልጋል። በእርግጥ የተጻፈው አንዳንድ የአይሁድ ቅሬታዎች ለመኖር ወደ ኢየሩሳሌም በተመለሱበት ጊዜ ነበር። ቤተ መቅደሱን ቢገነቡም እንኳ፡ ሰሎሞን የሠራው ዓይነት ቤተ መቅደስ አልነበረም። የኢየሩሳሌምን ቅጥሮች ሠርተዋል። በፖለቲካ አንጻር ግን አሕዛብ በሆነው በፋርስ መንግሥት ቁጥጥር ሥር ነበሩ። በይሁዳ ሕዝብ የቀድሞ የፖለቲካ አመራር ታላቅነት ላይ ከማተኮር ይልቅ፡ የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ጸሐፊ የፖለቲካ ታላቅነት የመንፈሳዊ ታላቅነትን ያህል አስፈላጊ እንዳልሆነ ሊያስገነዝባቸው ፈለገ። ዳዊትና ሰሎሞን ሌሎችም የቀድሞ ነገሥታት ዕቅዳቸው በከፍተኛ ደረጃ ሊከናወንላቸው የቻለው፡ በነበራቸው የግል ኃይልና ሥልጣን ሳይሆን ለእግዚአብሔርና ለሕጉ በነበራቸው ታካሄድ ምክንያት ነበር። ስለዚህ ጸሐፊው የፖለቲካ ታላቅነት ከመንፈሳዊ ታላቅነት ቀጥሎ የሚመጣ ነገር

መሆኑን ሊያሳያቸው ፈልጎ ነበር። ይሁዳ በፖለቲካ ወደ ታላቅነት ልትመጣ የምትችለው፣ በመንፈሳዊ ነገር ታላቅ ከሆነች በኋላ ብቻ ነበር።

5ኛ ጥያቄ፡ ይህ እውነት ዛሬም በዚህ ዘመን በመንፈሳዊ ነገር ታላቅ ሳይሆኑ፣ በቁጥር ሊበዙና በልማት ተግባር የታወቁ ለመሆን ለሚፈልጉ አብያተ ክርስቲያናት ጠቃሚ የሚሆነው እንዴት ነው?

ከ500-300 ዓ.ዓ. የይሁዳ መንግሥት፣ በተለይ በስተሰሜን በኩል በሰማርያ የሐሰት ትምህርት መስፋፋት አጋጥሞት ነበር። በቀድሞው ሰሜናዊ እስራኤል ከነበሩ አይሁድና አሕዛብ የመጡ እነዚህ ድብልቅ ሳምራውያን፣ የራሳቸውን የተበላሸ አምልኮ ከመጀመራቸው እንዲያውም የረከሰ ቤተ መቅደስ በመሥራት አሁራ ማዝዳ የሚባለውን አምላካቸውን ማምለክ ጀምረው ነበር፤ ከዚያም በኋላ የግሪክ ሃይማኖት የመስፋፋት አደጋም ነበር። ስለዚህ የዜና መዋዕል ጸሐፊ፣ ለእግዚአብሔር ያላቸውን አምልኮ በንጽሕና የመጠበቅ አስፈላጊነትን ለአይሁድ ያስታውሳቸዋል። ጊዜያዊ የሆኑ ተሐድሶዎች በዕዝራና በነህምያ አልፎ አልፎ ቢደረጉም፤ ለረጅም ጊዜ ግን አልቆዩም። ሕዝቡ ወዲያውኑ ወደ ጣዖት አምልኮ ይመለሱ ነበር።

6ኛ ጥያቄ፡ ሀ) የእግዚአብሔር ሕዝብ ዓለምን መምሰል እንደሌለባቸውና የሐሰት ትምህርት ገብቶ እውነተኛ እምነታቸውን እንዲያጠፋ መፍቀድ እንደሌለባቸው ማስታወስ የሚያስፈልገው ለምንድን ነው? ለ) የሐሰት ትምህርትን ቤተ ክርስቲያንህን እንዴት እንደ ጎዳት ምሳሌ ስጥ። ሐ) የቤተ ክርስቲያንህ መሪዎች ሐሰተኛ ትምህርት ለመዋጋት ምን ያደርጋሉ? መ) የሐሰት ትምህርትን በተሻለ ሁኔታ ለመዋጋት የቤተ ክርስቲያንን መሪዎች ምን ማድረግ ይችላሉ? ሠ) የሐሰት ትምህርትን ለመዋጋት፣ ታሪክን በተሻለ ሁኔታ መረዳት ለምን ይጠቅማል?

አይሁድ ሌላ ንጉሥ በእነርሱ ላይ እንደሚነግሥ ተስፋ ቢያደርጉም፣ ከዳዊት ዘር የሆነ ንጉሥ ከዚያ በኋላ አልተነሣም። ከረጅም ጊዜ ጀምሮ ተስፋ የተሰጣቸውን መሢሕ ሲጠብቁ ቢቆዩም ነፃ ሊያደርጋቸው ገና ወደ እነርሱ አልመጣም ነበር።

የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ጸሐፊ ሌላ ታሪክ እንዲጽፍ ያስፈለገበት ምክንያት ይህ ነበር። ሕዝቡን ሊያስታውስ የፈለገው አንድ ቀን እስራኤል

ተመልሶ እንደሚቅዋቋም ነበር። እንደ ዳዊት ያለ እጅግ መልካም መሪ አንድ ቀን ሕዝቡን እንደገና ይመራል። በእርሱም መሪነት እውነተኛ ሃይማኖታዊ ተሐድሶ ይኖርና ሕዝቡ እግዚአብሔርን ይወዳሉ፤ ይታዘዙታልም። ይህ ሰው እስኪደርስ ድረስ ሕዝቡ ለእግዚአብሔር ታማኞች እንዲሆኑና በኃጢአታቸው ምክንያት የእግዚአብሔርን ፍርድ እንዳይቀምሱ ያስጠነቅቃቸዋል፤ ያበረታታቸዋልም።

መጽሐፈ ዜና መዋዕልን ከሌሎች መጻሕፍት ጋር ስናወዳድረው፣ ጸሐፊው በውስጡ ያቀረባቸውን ነገሮች በመምረጥና በማደራጀት ከሌሎቹ የተለየ ነው። በተጨማሪም በአንዳንዶቹ የዜና መዋዕል ታሪኮች ውስጥ የሚገኙ አንዳንድ ታሪኮችና ቁጥሮች በሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ከሚገኙት የተለዩ ናቸው። የእነዚህ ልዩነቶች ምክንያቶች ምን እንደሆኑ ሙሉ በሙሉ ባናውቅም የሚከተሉት ነገሮች ለልዩነቶቹ መከሰት ምክንያት ከሆኑት አንዳንዶቹ ናቸው፡-

1. በመጽሐፈ ሳሙኤልና ነገሥት ውስጥ ምን እንደተጻፈ ይህ ጸሐፊ ያውቅ ስለነበር በድጋሚ ሊጽፈው አልፈለገም፤ ነገር ግን ዜና መዋዕልን ለመጻፍ የተነሣበትን የሥነ - መለኮት ዓላማ ለመደገፍ የሚያስችሉትን ነገሮች ብቻ መረጠ።

7ኛ ጥያቄ፡ የሚከተሉትን ክፍሎች አወዳድር። በዚህ መዋዕልና በሌሎቹ ክፍሎች መካከል ያለውን የቁጥር ልዩነት ዘርዘር (2ኛ ሳሙ. 23:8 እና 1ኛ ዜና 11:11፤ 2ኛ ሳሙ. 24:9 እና 1ኛ ዜና 21:5)።

2. በመጽሐፈ ዜና መዋዕል፣ ሳሙኤልና ነገሥት መካከል ባሉ ተመሳሳይ ታሪኮች አንዳንድ የቁጥር ልዩነቶች አሉ። በተመሳሳይ ታሪክ ውስጥ ካሉ 213 ቁጥሮች፣ 19ኙ ልዩነት አላቸው። ይህንን አንዳንዶቹ ጸሐፊዎች በሚገለብጡበት ጊዜ የሠሩት ስሕተት ነው ለማለት እንችላለን። ሌሎቹ ደግሞ ቀጥተኛ ቁጥሮች ሳይሆኑ ግምታዊ ወይም የተጠጋጉ ናቸው።

ለእነዚህ ልዩነቶች ምክንያቶቹ ምን እንደሆኑ ሙሉ ለሙሉ ባናውቅም፣ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ስለ መሆኑና ስሕተትም እንደሌለበት ያለንን መረዳት አይለውጠውም። ቀደም ሲል እንደተማርነውና ክርስቲያኖችም እንደመሆናችን መጽሐፍ ቅዱስ

በመጀመሪያ ጽሑፎቹ ምንም ስሕተት እንደሌለበት ቢገኝበትም እንኳ በቅጂዎች ምክንያት ስሕተት እንደሚፈጥር እናምናለን። ለዚህ ልዩነት አሁን ግልጽ የሆነ ምክንያት ባይኖረንም፥ መጽሐፍ ቅዱስ ሐቀኛና አንዳች ስሕተት የሌለበት ለመሆኑ እርግጠኞች መሆን እንችላለን። አንድ ቀን ያ ልዩነት ከምን እንደመጣ እንገነዘባለን።

የዜና መዋዕል አስተዋጽኦ

1. ከፍጥረት ጀምሮ አይሁድ ከባቢሎን ምርኮ እስከ ተመለሱበት ጊዜ ድረስ ያለውን እምነት የሚመለከት የትውልዶች ታሪክ የዘር ሐረግ (1ኛ ዜና 1-9)

2. የተባበረው የእስራኤል መንግሥት

ሀ. የዳዊት ታሪክ (1ኛ ዜና 10-29)

ለ. የሰሎሞን ታሪክ (2ኛ ዜና 1-9)

3. የይሁዳ መንግሥት ታሪክ (2ኛ ዜና 10-36፡16)

4. የይሁዳ መንግሥት መማረክ (2ኛ ዜና 36፡17-23)

የመጽሐፈ ዜና መዋዕል አወቃቀር

1ኛ እና 2ኛ ዜና መዋዕልን በአራት ዋና ዋና ክፍሎች መክፈል ይቻላል።

1. የመጀመሪያው ክፍል በተለይ የሚያተኩረው የዘር ሐረግ (ትውልድ) ላይ ነው (1ኛ ዜና 1-9)። ይህ ዝርዝር የዘር ሐረግ ለእኛ ምንም የሚጠቅመን ባይመስለንም፥ ለአይሁድና ለመጽሐፈ ዜና መዋዕል በጣም አስፈላጊ ነበር። ጸሐፊው ከአዳም ጀምሮ እስከ ይሁዳ መታደስ ድረስ የዘለቀውን የዘር ሐረግ የጠቀሰበት ሦስት ታላላቅ ምክንያቶች ነበሩት፡-

የመጀመሪያው፥ ጸሐፊው ከአዳም ጀምሮ ከምርኮ በኋላ እስካሉት አይሁድ ድረስ የነበረውን የእምነት መስመር (የዘር ሐረግ) ለመናገር ፈልጎ ነው። ይህ የእምነት መስመር አይሁድ ከእስራኤልም ሆነ ከይሁዳ ቢሆኑ አንድ ሕዝብ እንደሆኑ የሚያሳይ ነበር። የዘር ግንዳቸው ከአንድ አባት ከአብርሃምና ከአንድ ሰው ከአዳም እንደሆነ የሚያሳይ ነበር።

ሁለተኛው፡ የዘር ግንዱ (ሐረጉ) የሚያተኩረው በሌዊና በይሁዳ ነገድ ላይ ነበር። እነዚህ ሁለት ነገዶች የካህናትና የነገሥታት ነገዶች ስለሆኑ በጣም አስፈላጊዎች ነበሩ። ጸሐፊው እነዚህ ሁለት ነገዶች አሁንም ቢሆን የሕዝቡ ትክክለኛ መሪዎች እንደሆኑና የዘር ሐረጎቻቸውም እንደት እንደ ቀጠለ ለማሳየት ፈልጎ ነበር። የሌዊ ነገዶች የሃይማኖት መሪዎች ነበሩ። በመጽሐፈ ነህምያ እንደምንመለከተው፡ የዘር ሐረጎቻቸው ዘር ዘር ወደ አርን የማይደርስ በቤተ መቅደስ ውስጥ እንደ ካህናት ማገልገል አይችሉም ነበር (ነህ. 7:64-65)። መጽሐፈ ዜና መዋዕል በተጻፈበት ጊዜ ነገሥታት ባይኖሩም፤ የይሁዳ ነገድ መኖር ብቻ እንኳን ከዳዊት ዘር የሆነ ንጉሥ እስራኤልን እንደሚገዛ እግዚአብሔር ለዳዊት የገባው ቃል ኪዳን ማረጋገጫ ነበር።

ሦስተኛ፡ ይህ የዘር ሐረግ ዝርዝር ሕጋዊ በሆኑ ጉዳዮች ላይ መፍትሔ ለመስጠት የሚረዳ ነበር። ይህ የዘር ሐረግ በኩር የሆኑ የወንዶች ስም ስለሚዘረዝር፤ የቤተሰብ ውርስ፤ የፖለቲካ ሥልጣንና የመሬት ባለመብትነት መስመርን የሚያሳይ ነበር።

በዚና መዋዕል ያለውን የዘር ሐረግ ዝርዝር በአሪት ዘፍጥረትና በማቴዎስ ወንጌል ካለው ጋር ስናወዳድር አንዳንድ ልዩነቶችን እንመለከታለን። ይህንን ልዩነት የምናብራራበት የተለመደው መንገድ፡ የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊዎች ብዙ ጊዜ የዘር ሐረጎችን ለማሳጠር ከመሀል አንዳንዶቹን ስሞች መተዋቸው ነው። በዕብራይስጥ «ልጅ» የሚለው ቃል «ዘር» ማለትም ስለሚሆን፤ በአንዳንድ ሁኔታዎች የዘሩን ሐረግ በማሳየት ረገድ በርካታ ትውልዶች ይዘለላሉ።

2. ዳዊትና የሰሎሞን ዘመነ መንግሥት፡- የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ጸሐፊ አብዛኛውን የ1ኛና የ2ኛ ሳሙኤል ክፍል እንደገና ቢተርክም፤ በዚና መዋዕል ውስጥ የተሰጠው ትኩረት ለየት ያለ ነው። የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ጸሐፊ ያተኮረው ዳዊት ከእግዚአብሔር ጋር የነበረውን ልዩ ግንኙነት ከቃል ኪዳኑ ታቦትና ከቤተ መቅደሱ ጋር በነበረው ግንኙነት እንዴት እንደገለጠው በማሳየት ነው። የመጀመሪያው የእስራኤል ንጉሥ የነበረው ሳኦል የእግዚአብሔርን ታቦት ተወና እርሱንም እግዚአብሔር ንቆ ተወው። ዳዊት ግን የእግዚአብሔርን ታቦት አከበረና ወደ ኢየሩሳሌም አመጣው፤ እንዲሁም እግዚአብሔር ዳዊትን ቤተ መቅደሱን ይሠራ ዘንድ ባይፈቅድለትም

እንኳ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ለመሥራት የሚያስፈልገውን ነገር ሁሉ አዘጋጀ። የቃል ኪዳን ታቦትም መኖር የነበረበት በዚያ ነበር።

8ኛ ጥያቄ፡ የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ጸሐፊ ስለ ቃል ኪዳን ታቦት በጣም ያሳበበውና ትኩረቱን በእርሱ ላይ ያደረገው ለምን ይመስልሃል?

አይሁድ እግዚአብሔር በሰማይ የሚኖርና ከሰማይ ሆኖ የሚገዛ መሆኑን የሚያውቁ ቢሆንም እንኳ የቃል ኪዳንን ታቦት የእግዚአብሔር ሕልውና ቁሳዊ አምሳያ አድርገው ይመለከቱት ነበር። በእርግጥ እግዚአብሔርን በታቦቱ አይወስኑትም ነበር። ታቦቱ ግን የእግዚአብሔርን ሰማያዊ ዙፋን በምድር ላይ የሚወክል ምድራዊ ዙፋን ነበር፤ ስለዚህ እግዚአብሔር በመካከላቸው ለመሆኑ ቁሳዊ የሆነ ተወካይ እንጂ የሚመለከ ነገር አልነበረም። በዳዊት ዓይን ይህን የእግዚአብሔር ሕልውና ምልክት የሆነው የእግዚአብሔር ታቦት ጊዜያዊ በሆነ ሕንጻ ወይም በድንኳን መኖሩ ትክክል አልነበረም። ዳዊት ለእግዚአብሔር ወይም ለታቦቱ የሚሆን ቤት ማለትም ቤተ መቅደስ ለመሥራት መፈለጉ ለእግዚአብሔር ያለው ፍቅር መግለጫ ነበር። ይህን እንዲያደርግ እግዚአብሔር ለዳዊት ባይፈቅድለትም እንኳ የዳዊት ልጅ የአባቱን ምኞት ፈጽሞአል።

9ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ለእግዚአብሔር ያለንን ፍቅር ለማረጋገጥ ዛሬ ልናደርጋቸው የምንችል አንዳንድ ነገሮች ምንድን ናቸው? ለ) እግዚአብሔር ዛሬ የሚኖረው የት ነው? (1ኛ ቆሮ. 6:19)። ሐ) ዳዊት በብሉይ ኪዳን ታቦቱንና ቤተ መቅደሱን ባከበረ ጊዜ ለእግዚአብሔር የሰጠውን ዓይነት ክብር እንዴት ለእግዚአብሔር መስጠት እንችላለን?

መጽሐፈ ዜና መዋዕል በሰሎሞን ላይም አተኩሮአል። ሰሎሞን ታላቅ የሆነው ስለ ጥበቡና ስለ ታላቁ ቤተ መንግሥቱ ሳይሆን፤ እግዚአብሔር የሚመለከበት ትልቅ ቤተ መቅደስ በመሥራቱ ነበር።

የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ጸሐፊ ስለ ዳዊትም ሆነ ስለ ሰሎሞን አንዳችም ክፉ ነገር አለመጨመሩን ማየት የሚያስገርም ነው። ይህን ያሳደረገው የእነዚህን ሁለት ሰዎች ኃጢአትና ችግር ባለማወቁ አልነበረም፤ ነገር ግን በዳዊትና በሰሎሞን ሕይወት ታሪክ ላይ ያተኮረው ሁለት ዓላማዎች ስለነበሩት ነው። በመጀመሪያ፡ ዳዊትንና ሰሎሞንን

ሌሎች ነገሥታትና የእግዚአብሔር ሕዝብ መሪዎች ሁሉ ሊከተሏቸው የሚገቡ መልካም ምሳሌነት ያላቸው መሪዎች እንደሆኑ ለማመልከት ነበር። እግዚአብሔርን ስለሚወዱትና ስለሚያከብሩት እርሱም በተራው አከበራቸው። እንደ ጸሐፊው አመለካከት ፍጹም መሪዎች እንደመሆናቸው፤ ለመጨረሻው ታላቅ ንጉሥ ተምሳሌቶች ነበሩ፤ ያም ንጉሥ እንደ ዳዊት የሚነገሥ መሢሕ ሲሆን ከኃጢአት ግን የራቀ ነው።

በሁለተኛ ደረጃ፤ ጸሐፊው ዳዊትና ሰሎሞን እንዴት የሙሴና የኢያሱ ምሳሌዎች እንደ ነበሩ አሳይቶአል። ዳዊት እንደ ሙሴ ነበር። ሁለቱም በእግዚአብሔር የተወደዱ ነበሩ። ሁለቱም እግዚአብሔርን የሚፈሩ መሪዎች ነበሩ። ይሁን እንጂ ሁለቱም የተመኙት ነገር አልሆነላቸውም። ሙሴ ወደ ተስፋይቱ ምድር መግባት አልቻለም፤ ዳዊት ደግሞ ቤተ መቅደሱን መሥራት አልቻለም። የሁለቱም ግብ በእነርሱ ቦታ በተተኩ ሰዎች ከፍጻሜ ሊደርስ ቻለ።

ሰሎሞን እንደ ኢያሱ ነበር። የእግዚአብሔርን ሕዝብ ወደ ዕረፍትና ወደ ብልጽግና ለማድረስ በሁለቱም እግዚአብሔር ተጠቅሞባቸዋል (1ኛ ዜና 22:8-9 ና ኢያሱ 11:23፤ 21:44)። ዳዊትና እግዚአብሔር ለሰሎሞን የሰጡት የማበረታቻ ቃላት በአብዛኛው ለኢያሱ ከተሰጡት ጋር ተመሳሳይ ነበሩ። (1ኛ ዜና 22:11-13፤ 16፤ 28:7-10፤ 20፤ 2ኛ ዜና 1:13 ከዘዳ. 31:5-8፤ 23፤ ኢያሱ 1:5-9 ጋር አወዳድር)።

3. የይሁዳ ነገሥታት፡- መጽሐፈ ዜና መዋዕል ሁሉንም የይሁዳ ነገሥታት ባይጠቅስም እንኳ «መልካም» ለሆኑና እግዚአብሔርን ለሚፈሩ መሪዎች ጸሐፊው በተለይ ትኩረት የሰጠው ነው። እንደ ዳዊትና ሰሎሞን በነበሩና ቤተ መቅደሱን በማንጸት፤ ንጹሕ የሆነ የእግዚአብሔር አምልኮ እንደገና በመጀመር፤ እንዲሁም የጣዖት አምልኮ በማጥፋት እግዚአብሔርን ባከበሩ መሪዎች ላይ አትኩሮአል።

4. መጽሐፈ ዜና መዋዕል የሚደመደመው በምርኮ ነው። ጸሐፊው ትኩረት ያደረገው፤ ነቢያት ሕዝቡ ወደ ምርኮ እንደሚወሰዱና ይሁዳ እንደምትጠፋ፤ እንደምትታደስም በተናገሩት ላይ ነው። የእግዚአብሔርን ቅጣት ያስከተለው የእግዚአብሔር ሕዝብ ዓመፅ ነበር። ይህ ቅጣት የዳዊት ሥርወ - መንግሥት መጥፋትንና የቤተ

መቅደሱን መደምሰስ አስከተለ። የዳዊት ሥርወ መንግሥት ሊታደስ ባይችልም ቤተ መቅደሱ ግን እንደገና ተሠርቶአል።

መጽሐፈ ዜና መዋዕል የተጻፈባቸው ዓላማዎች

1. መጽሐፍ ቅዱስ የሚያተኩረው በእግዚአብሔር ላይ ነው። እርሱ የፍጥረታትና የሁሉ ጌታ እንዲሁም ታሪክን የሚመራና የሚወስን ነው። የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ትኩረትም በእግዚአብሔር ላይ ነው። ጸሐፊው ከምርኮ የተመለሱ እስራኤላውያን አሁንም እግዚአብሔር ለእነርሱ እንዴት እንደሚሠራ እንዲያዩ ይፈልግ ነበር፤ ስለዚህ እግዚአብሔር በእስራኤል ሕዝብ ታሪክ ውስጥ ያለውን ሚና በመናገር ላይ አተኮረ። እስራኤልን ከዓለም ሕዝብ ሁሉ መካከል የመረጠው እግዚአብሔር ነበር (1ኛ ዜና 16:13)። እግዚአብሔር ከእስራኤላውያን መካከል በታቦቱ ፊት የሚያገለግሉ ሰዎችን ማለት ሌዋውያንን መረጠ (1ኛ ዜና 15:2)። ዳዊትን ለንጉሥነት መረጠው (1ኛ ዜና 28:4)። ሰሎሞንን ቤተ መቅደሱን ለመሥራት መረጠው (1ኛ ዜና 28:5-6)። እንደዚሁም ኢየሩሳሌምን የልዩ ክብሩ መኖሪያ እንድትሆን የመረጣትና (2ኛ ዜና 6:6) ስሙንና ክብሩን በቤተ መቅደሱ ውስጥ ያኖረው እግዚአብሔር ነው (2ኛ ዜና 7:12÷16)።

ጸሐፊው የነገሥታትን ዘመን ታሪክ የከለሰው፤ እግዚአብሔር ዓላማውን ከዚህ በፊት በነበሩት ዘመናት እንደ ፈጸመ ለእስራኤላውያን ያለውንም ዓላማ እንደሚፈጽም ለማስተማር ነበር። እግዚአብሔር አሁንም ቢሆን ዓላማና ዕቅድ አለው። እግዚአብሔር ሕዝቡን አልተወም፤ አልረሳምም (1ኛ ዜና 17:16-27)። ለአይሁድ የመጽሐፈ ዜና መዋዕል መልእክት የተሰፋ መልእክት ነበር። እግዚአብሔር ለዳዊትና ለሰሎሞን እንዳደረገ አንድ ቀን ለእስራኤላውያን ሁሉ ያደርጋል (ዘካ. 14:12-21)።

10ኛ ጥያቄ፡ ሮሜ 8:29-30 አንብብ። ሀ) እግዚአብሔር የእስራኤልን ሕዝብ በአንድነት እንደመረጠ፤ እኛንስ በግል የመረጠን እንዴት ነው? ለ) እግዚአብሔር በቀድሞ ዘመን የሠራቸውን ነገሮች ማወቅ ዛሬ እኛን እንዴት ያነቃቃናል?

2. ጸሐፊው ዳዊትና ሰሎሞን በእስራኤል ሕዝብ ላይ ንጉሥ ይሆኑ ዘንድ እግዚአብሔር የገባላቸው ቃል ኪዳን ትክክለኞች ወራሾች መሆናቸውን በማሳየት ላይ ሊያተኩር ፈልጓል። «እውነተኞች እስራኤላውያን» በይሁዳ የነበሩትና በተለይ ደግሞ ከምርኮ የተመለሱት ነበሩ። የይሁዳ ነገድ አንድነቱን መጠበቅ አስፈላጊው ነበር፤ ምክንያቱም አንድ ቀን እግዚአብሔር በይሁዳ ሕዝብ መካከል በኃይል ለመሥራት ስለሚፈልግ ይመለሳል፤ ነገር ግን ደራሲው በተጨማሪ ሊያስተምር የፈለገው የእስራኤልን አንድነት በተመለከተ ነበር። በዚህ መዋዕል መጽሐፍ ብዙ ጊዜ በእስራኤል ይኖሩ የነበሩ አይሁዳውያን ወደ ይሁዳ በመምጣት እውነተኛውን እግዚአብሔርን ማምለክ እንዴት እንደቀጠሉ ተጽፏል። ከይሁዳ ነገድ የሆነው መሢሐ የዳዊት ልጅ ይመጣና ዳዊት ከዚህ ቀደም እንደነገሠው ይነግሣል። ዳዊትና ሰሎሞን በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ ለሚነግሡ ሌሎች መሪዎች ሁሉ ምሳሌ ነበሩ።

11ኛ ጥያቄ፡ ከዳዊትና ከሰሎሞን ሕይወት ጥናትህ፡ ለቤተ ክርስቲያን አመራር መልካም ምሳሌዎች የሚሆኑ ነገሮች የትኞቹ ናቸው?

3. ለእግዚአብሔር ንጹሕ የሆነ አምልኮ አስፈላጊ መሆኑን ለሕዝቡ ለማስታወስ ነበር። ከምርኮ የተመለሱት አይሁድ የቀድሞ አባቶቻቸው እንዳደረጉት የአሕዛብን የአኗኗር ዘይቤና አምልኮ የመልመድ ፈተና ደርሶባቸው ነበር። አሁን ያንን ወደ መሰለ ሁኔታ ውስጥ ለመግባት ተቃርበው ነበር፤ ስለዚህ ጸሐፊው ለሕዝቡ ስለ ንጹሕ አምልኮ ለማስተማር የቀድሞውን ነገር ተጠቀመበት። ትንሽና ኢምንት ቢመስላቸውም እንኳ በመካከላቸው ያለውን ቤተ መቅደስ ማክበር ነበረባቸው። አምልኮአቸውንም በቤተ መቅደስ ውስጥ ብቻ መፈጸም ነበረባቸው። ለእግዚአብሔር የሚሆነውን አምልኮ ለመምራት የተመረጡትን የካህናትና የሌዋውያንን ትምህርትም መታዘዝ ነበረባቸው።

12ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ዛሬስ የክርስቲያኖች አምልኮ ሊበላሽ የሚችለው እንዴት ነው? ለ) አምልኮአችን ንጹሕና እግዚአብሔርን የሚያከብር መሆኑን ለማረጋገጥ፡ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች ዛሬም ማድረግ የሚችሉት ነገር ምንድን ነው?

4. በረከት እንዲኖር መታዘዝ መኖር እንዳለበት ለሕዝቡ ለማስታወስ ነበር። ሕዝቡ እግዚአብሔር ለሰጣቸው ሕግጋት መታዘዝ ነበረባቸው። የእግዚአብሔር መልእክተኞች የሆኑት ነቢያት፣ የእግዚአብሔርን ቃል ወደ እነርሱ ይዘው ሲመጡ ሊታዘዙአቸው ይገባ ነበር። ጸሐፊው ኃጢአት በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ የእግዚአብሔርን ፍርድ እንደሚያመጣ ሊያስታውሳቸው ይፈልግ ነበር (1ኛ ዜና 28:9)። በተጨማሪ ደግሞ ንስሐ፣ ለእግዚአብሔር መታዘዝና በእርሱ መታመን ካለ፣ እግዚአብሔር ሰላምን፣ ድልንና ብልጽግናን እንደሚሰጣቸው ለመግለጽም ፈልጎ ነበር (2ኛ ዜና 7:14)።

13ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ዛሬስ ይህ ትምህርት ለእኛ የሚያስፈልገው እንዴት ነው? ለ) አለመታዘዝ ፍርድን፣ መታዘዝ ደግሞ በረከትን ወደ ክርስቲያን ሕይወት እንዴት እንደሚያመጣ ምሳሌዎችን ዘርዘር።

የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ዋና ዋና ትምህርቶች

1. ከመዝሙረ ዳዊት በቀር በብሉይ ኪዳን ከሚገኙ መጻሕፍት ሁሉ በላይ አይሁድ እግዚአብሔርን በብሉይ ኪዳን ዘመን እንዴት እንዳመለኩ በማሳየት፣ ዛሬም እግዚአብሔርን እንዴት ማምለክ እንዳለብን የሚያስተምር መጽሐፍ ዜና መዋዕል ነው። በመጽሐፈ ዜና መዋዕል በርካታ የግልና የኅብረት አምልኮ ምሳሌዎችን እናገኛለን (ለምሳሌ፡ 2ኛ ዜና 31:20-21)። ዛሬም ቢሆን በርካታ ክርስቲያኖች እግዚአብሔርን በእውነት ማምለክ የምንችለው ልክ የብሉይ ኪዳን ዓይነት የአምልኮ መንገድ ወይም ውጫዊ ሁኔታ ከተከተልን ነው ይላሉ። በምንጸልይበት ወይም በምንዘምርበት ጊዜ እጆቻችንን ማንግት አለብን ይላሉ፤ መጨፈርና እልልታ ማሰማት አለብን ይላሉ። ይህ ግን በጎችንና ኮርማዎች ጥጃዎችን መሠዋት አለብን ወይም በበገናና በጥንታዊ መሣሪያዎች ብቻ መጠቀም አለብን ወዘተ እንደማለት ነው። አምልኮ የምትኖርበትን ማንኛውንም ዓይነት ባሕል ቅርፅ ይይዛል። እግዚአብሔር የሚፈልገው ዋናው ነገር ውስጣዊ ልባችንን እንጂ ውጫዊ የአምልኮ ቅርፃችንን አይደለም። እግዚአብሔርን የሚያከብረው በምስጋናና በአምልኮ የተሞላ ልብ ነው። በመጽሐፈ ዜና መዋዕል ውስጥ የሚገኙትን የአምልኮ

ምሳሌዎች በሙሉ በጥንቃቄ ብናጠና ከሚከተሉት ነገሮች አንዳንዶቹን እንመለከታለን፡-

ሀ. የኅብረት አምልኮ ሥነ - ሥርዓት ያለውና አምልኮውን እንዲመሩ በተመረጡ ሰዎች የሚመራ እንዲሆን ብዙውን ጊዜ በቁጥጥር መካሄድ አለበት። በመጽሐፈ ዜና መዋዕል እንደምናየው፡ ሕዝቡ አምልኮ የሚፈጽሙት እንደፈለጉት ሳይሆን፤ ብዙ ጊዜ የእግዚአብሔርን ሕዝብ አምልኮ በሚመሩት በካህናት መሪነት ነበር (ለምሳሌ፡ 2ኛ ዜና 35፡1-19)።

ለ. አምልኮ እግዚአብሔር ለሚሠራው ታላቅ ሥራ ድንገተኛ ምላሽ የሚሆንባቸው ጊዜያትም አሉ። እነዚህ የተለመዱ ዓይነት የአምልኮ ጊዜያት አይደሉም። እግዚአብሔር ታላቅና ያልተለመዱ ነገሮች ሲያደርግልን የሚፈጸሙ ናቸው (ለምሳሌ፡ 1ኛ ዜና 16፡28-36)።

ሐ. አምልኮ ሥርዓት ሆኖ መፈጸም የለበትም፤ ወይም ልማድ ሆኖ፤ ወይም ሌሎች ሰላደረጉት፤ ወይም መንፈሳዊ ለመምሰል ስለፈለግን የሚፈጸም ነገር አይደለም። ይልቁንም የአምልኮ ምንጩ ለእግዚአብሔር ያለን ፍርሃት ወይም ፍቅር ነው (ለምሳሌ፡ 2ኛ ዜና 6፡31፤ 33፤ 1ኛ ዜና 28፡9፤ 2ኛ ዜና 19፡9)።

መ. አምልኮ መዝሙር ከመዘመርና የእግዚአብሔርን ቃል ከመስማት በላይ ነው። ከምንፈጽማቸው ውጫዊ የሃይማኖት ሥርዓቶች በላይ ነው። ይልቁንም አምልኮ እግዚአብሔርን ከሚወድና እርሱንም ለማክበር ከተዘጋጀ ልብና አእምሮ የሚመነጭ ውስጣዊ ዝንባሌ ነው (ለምሳሌ፡ 1ኛ ዜና 16፡10-11፤ 28፡9፤ 2ኛ ዜና 15፡12፤ 15)።

ሠ. አምልኮ ዝም ብሎ መቀመጥ ሳይሆን፤ መላ ሰውነታችንን የሚያካትት ነው። ከሁሉም የሚሻል አንድ የተለየ ዓይነት አምልኮ የለም፤ ነገር ግን የተለያዩ ዓይነት የሰውነት አቋሞች፤ ተግባራትና እንቅስቃሴዎች ተጠቅሰዋል (ለምሳሌ፡- 2ኛ ዜና 20፡18፤ 29፡26-30፤ 31፡2፤ መዝ. 5፡7፤ 20፡5፤ (28)፡2፤ (47)፡1፤ (95)፡6፤ (123)፡1)። እነዚህ ሁሉ የሚያስተምሩት፤ እግዚአብሔርን ለማምለክ እኛነታችን ሁሉ አገልግሎት ላይ መዋል እንዳለበት ነው። በአምልኮ ውስጥ ሙሉ ለሙሉ መሳተፍ አለብን እንጂ ዝም ብለን

ልንቀመጥና ምስጋናውንና ዝማራውን ሁሉ ሌሎች እንዲያደርጉልን መጠበቅ የለብንም። አምልኮ ዝም ብሎ ተቀምጦ የመመልከት ድርጊት አይደለም። ለምሳሌ፡ መዘምራን ሲዘምሩ ብቻ የማዳመጥ ሳይሆን መሳተፍ አለብን። (ለምሳሌ፡ በአንድነት መዘመርና እግዚአብሔርን ማመስገን ነው)። በአምልኮ ፕሮግራማችን ለሕዝቡ ሁሉ በቂ ጊዜ በመስጠት በአምልኮ እንዲሳተፉ ለማድረግ መጠንቀቅ እንጂ በመዘምራን እንዲስተናገዱ ብቻ ማድረግ የለብንም።

ረ. አምልኮ ድብቅ በሆነው በልባችን ክፍል ሊፈጸም ቢችልም፡ ብዙ ጊዜ የሚገለጠው ግን በንግግር ነው፤ ስለዚህ በመጽሐፈ ዜና መዋዕል ውስጥ ሕዝቡ በጉባኤ መሐላ ሲያደርግ፡ እግዚአብሔርን ሲያመሰግን፡ ወደ እግዚአብሔር ሲጻልይና ሲዘምር እንመለከታለን።

14ኛ ጥያቄ፡ ሀ) እነዚህ ከላይ የተመለከትናቸው እውነቶች፡ በእግዚአብሔር ፊት እውነተኛ አምልኮ ምን እንደሆነ እንድንረዳ እንዴት ይረዱናል? ለ) በተለያዩ ክርስቲያኖች ላይ አንዳንድ ጊዜ ችግር የሚፈጥሩት የትኞቹ እውነቶች ናቸው? ለምን? ሐ) የቤተ ክርስቲያን መሪ እንደ መሆንህ መጠን በቤተ ክርስቲያንህ ውስጥ ያለውን የአምልኮ ብቃት በማሻሻል፡ አምልኮው የሚፈጸመው ከልማድ ሳይሆን፡ ከልብ እንዲሆን ምን ማድረግ ትችላለህ?

2. በመጽሐፍ ቅዱስ በአጠቃላይ የምንመለከተው አንድ መንፈሳዊ መመሪያ አለ። መታዘዝ ከእግዚአብሔር ዘንድ የሆነ በረከትን ሲያመጣ፡ አለመታዘዝ ደግሞ የእግዚአብሔርን ፍርድ ወይም የሥነ-ሥርዓት እርምጃን ያመጣል። የእግዚአብሔር የሆኑት እስራኤላውያን ለእግዚአብሔር በሚታዘዙ ጊዜ ይባረኩና ሰላምን ያገኙ ነበር። እንደዚሁ እግዚአብሔርን ስንታዘዝ እግዚአብሔር ዛሬም እኛን ይባርከናል፤ ነገር ግን በተመሳሳይ መንገድ፡ ለእግዚአብሔር በማንታዘዝበት ጊዜ በአንድ መንገድ የእግዚአብሔርን ፍርድና ቅጣት እንቀበላለን።

15ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ለእግዚአብሔር በታዘዝህ ጊዜ እግዚአብሔር እንዴት እንዳከበረህና እንደባረከህ ምሳሌዎችን ስጥ። ለ) ለእግዚአብሔር ባልታዘዝክ ጊዜ እግዚአብሔር እንዴት እንደ ቀጣህ ምሳሌዎችን ስጥ።

3. የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ጸሐፊ በእግዚአብሔር ፊት የእውነተኛ ንስሐ ባሕርይ ምን እንደሚመስል ሊያስተምረን ፈልጎ ነበር። እግዚአብሔር የሚቀጣና ያለአድሎ የሚፈርድ አምላክ ቢሆንም፣ የምሕረትና የፍቅር አምላክም ነው። በእግዚአብሔር ፊት ባለመታዘዝ ስንኖር፣ ፍርዱንና ቁጣውን እንቀበላለን። እግዚአብሔር ግን ይቅር ሊለንና ለሕዝቡ ምሕረትን ሊያሳይ ሁልጊዜ ፈቃደኛ ነው። የእግዚአብሔር ሕዝብ በእውነት ንስሐ ሲገቡና ኃጢአት ከሞላበት ሕይወት ተመልሰው እግዚአብሔር በሰጣቸው የመታዘዝ መንገድ ሲኖሩ፣ እግዚአብሔር ይቅር ይላቸውና ከእርሱ ጋር ያላቸውን ጎብረት ያድስላቸዋል፤ ነገር ግን ንስሐ እናዝናለን ከማለትና ይቅርታን የመጠየቅ ዝንባሌ ከማሳየት የላቀ ነው። ንስሐ አቅጣጫን መለወጥ፣ የኃጢአትን መንገድ መካድ እንጂ ለኃጢአት ተግባር ይቅርታን መጠየቅ ብቻ አይደለም።

16ኛ ጥያቄ፡ ሀ) እውነተኛና ሐሰተኛ ንስሐን አወዳድር። የሚለያዩት እንዴት ነው? ለ) እውነተኛ ንስሐን የሚመለከቱ ምሳሌዎችን ጥቀስ። ሐ) የሐሰተኛ ንስሐን ምሳሌዎች ጥቀስ። መ) በሕይወትህ ያሉ አሁን ንስሐ ልትገባቸው የሚያስፈልጉ ነገሮች ምንድን ናቸው? የእግዚአብሔርን በረከት ለመቀበል አሁኑኑ አድርገው።

2ኛ ቀን፡ - 1ኛ ዜና 1-21

በመጽሐፈ ዜና መዋዕል የሚገኙ አብዛኞቹ ታሪኮች ከመጽሐፈ ሳሙኤልና ከነገሥት ታሪክ የተደገሙ ስለሆኑ፣ ለሚቀጥሉት ሦስት ቀናት 1ኛና 2ኛ ዜና መዋዕልን በሙሉ በማንበብ ጥያቄዎችን ትመልሳለህ። እነዚህን ምዕራፎች በሚመለከት የሚሰጥ መግለጫ አይኖርም።

17ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ከእነዚህ ምዕራፎች ስለ እግዚአብሔር የምንማራቸውን ነገሮች ዘርዝር። ለ) በእነዚህ ምዕራፎች እንደሚታየው፣ እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኙ የተግባር ሰዎች ስለመሆን፣ ከዳዊት ሕይወት ምን መማር እንችላለን? ሐ) ከእነዚህ ጥቅሶች ስለ አምልኮ ልንማራቸው የምንችል አንዳንድ ነገሮች ምንድን ናቸው?

3ኛ ቀን፡ - 1ኛ ዜና 22 - 2ኛ ዜና 9

18ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ከሰሎሞን ሕይወት እግዚአብሔርን ስለማገልገል የምንማራቸውን ነገሮች ዘርዝር። ለ) ከእነዚህ ምዕራፎች ስለ አምልኮ ልንማራቸው የምንችል አንዳንድ ነገሮች ምንድን ናቸው? ሐ) በእነዚህ ምዕራፎች ውስጥ ሕይወትህን የነኩትን መንፈሳዊ ትምህርቶችን ዘርዝር።

4ኛ ቀን፡ - 2ኛ ዜና 10-36

19ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ከእነዚህ ምዕራፎች ስለ እግዚአብሔር ልንማራቸው የምንችል ነገሮችን ዘርዝር ለ) ለመንፈሳዊ መሪነት መልካም ምሳሌ የሚሆኑ የነገሥታትን ስም ዘርዝር። ከአመራራቸው የምንማረው ነገር ምንድን ነው? ሐ) ከእነዚህ ምዕራፎች ስለ አምልኮ የምንማረው ነገር ምንድን ነው? መ) ከእነዚህ ጥቅሶች ስለ ንስሐ ልንማራቸው የምንችል አንዳንድ ነገሮችን ጥቀስ።

5ኛ ቀን፡ -

የዚህን ሳምንት ትምህርት ክልስና ለሳምንታዊው ስብሰባ ዝግጅት ይረዱህ ዘንድ የውይይት ጥያቄዎችን ተመልከት።

ሳምንታዊ ስብሰባ

1. ሳምንታዊ የአምልኮ ጊዜ

2. ጸሎት

3. የትምህርቱ ክለሳ

4. ውይይት

1. ሀ) የፖለቲካ ታላቅነት አስፈላጊነቱ ከመንፈሳዊ ታላቅነት ያነሰ መሆኑን መጽሐፈ ዜና መዋዕል የሚያስተምረን እንዴት ነው? ለ) ይህ እውነት የሆነው ለምንድን ነው? ሐ) ብዙ ክርስቲያኖች ከመንፈሳዊ ብስለት ይልቅ በፖለቲካ ወይም በሌላ ሥጋዊ ነገር በሌሎች ሰዎች ዘንድ ታዋቂነትን ለማግኘት የሚፈልጉት ለምንድን ነው? መ) ይህ ነገር ቤተ ክርስቲያን ከሚገባ በላይ ታላቅ ለመሆን ወይም በልማት ለመታወቅ ትኩረት መስጠት እንደሌለባት ሊያስተምረን የሚገባው እንዴት ነው?

2. ሀ) የእግዚአብሔር ልጆች ዓለምን መምሰል እንደሌለባቸው ዜና መዋዕል እንዴት እንደሚያስተምር ምሳሌዎችን ስጥ። ለ) የእግዚአብሔር ሕዝብ ዓለምን መምሰል እንደማይገባቸው የእግዚአብሔርን ሕዝብ እውነተኛ እምነት የሚያጠፋ የሐሰት ትምህርቶች እንዲገቡ መፍቀድ እንደሌለባቸው፤ ሕዝቡን ማስታወስ የሚያስፈልገው ለምንድን ነው? ሐ) የሐሰት ትምህርት ከዚህ ቀደም ቤተ ክርስቲያንህን እንዴት ጎድቷት እንደነበር ምሳሌዎችን ጥቀስ። መ) የሐሰት ትምህርቶችን ለመከላከል የቤተ ክርስቲያንህ መሪዎች ምን እያደረጉ ናቸው? ሠ) የሐሰት ትምህርቶችን በተሻለ ሁኔታ ለመከላከል ምን ማድረግ ይችላሉ? የሐሰት ትምህርቶችን ለመከላከል ታሪክን በተሻለ ሁኔታ መረዳት ምን ይጠቅማል?

3. ሀ) ዳዊት ለቃል ኪዳኑ ታቦትና ለቤተ መቅደሱ ባደረገው ነገር ለእግዚአብሔር ያለውን ፍቅር እንዴት ገለጠ? ለ) ለእግዚአብሔር ያለንን ፍቅር ዛሬም ተመሳሳይ በሆኑ መንገዶች የምንገልጠው እንዴት ነው? ሐ) በብሉይ ኪዳን ዘመን እግዚአብሔር ክብሩን የሚያኖረው በየት ነበር? መ) ዛሬ የእግዚአብሔር ምድራዊ ማደሪያ የት ነው? (1ኛ ቆሮ. 6:19 ተመልከት) ሠ) ዳዊት በብሉይ ኪዳን ዘመን እግዚአብሔርን ባከበረበት ተመሳሳይ መንገድ ዛሬም መሪዎች እግዚአብሔርን ሊያከብሩት የሚችሉባቸውን መንገዶች ዘርዝር።

4. ሀ) በመጽሐፈ ዜና መዋዕል እንዳየነው፤ ንጹሕ አምልኮ በብሉይ ኪዳን የተበላሸው እንዴት ነበር? ለ) አምልኮ ለማደስ የሞከሩ ነገሥታትን ዘርዝር። ሐ) ዛሬ ንጹሕ አምልኮ ሊበላሽ የሚችለው እንዴት ነው? መ) ንጹሕ አምልኮን ጠብቀው ለማቆየት መሪዎች ምን ማድረግ አለባቸው?

5. ሀ) መጽሐፈ ዜና መዋዕል በመታዘዝና በበረከት፤ ባለመታዘዝና በችግሮች መካከል ያለውን ግንኙነት እንዴት ያሳየናል? ምሳሌዎችን ጥቀስ። ለ) ይህ ግንኙነት (መመሪያ) ዛሬ በቤተ ክርስቲያን የሚታየው እንዴት ነው? ምሳሌዎችን ስጥ። ሐ) የሕዝቡን ሃይማኖታዊ ሕይወት ለመወሰን በዚና መዋዕል ውስጥ

ነገሥታት ምን ድርሻ እንዳላቸው ተጠቅሷል? መ) በቤተ ክርስቲያን አባላት ሃይማኖታዊ ፍቅር ላይ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ተጽዕኖ የሚያሳድሩት እንዴት ነው?

6. ሀ) ስለ እውነተኛ አምልኮ በዜና መዋዕል የተጠቀሱ እውነቶች በእግዚአብሔር ዓይን እውነተኛ አምልኮ ምን እንደሆነ ለመረዳት እንዴት ይጠቅሙናል? ለ) በክርስቲያኖች ላይ አንዳንድ ጊዜ ችግር የሚፈጥሩት የትኞቹ እውነቶች ናቸው? ለምን? ሐ) የቤተ ክርስቲያን መሪ እንደመሆንህ መጠን፡ በቤተ ክርስቲያንህ ውስጥ ያሉትን ሰዎች የአምልኮ ብቃት በማሻሻል አምልኮአቸው በልማድ ሳይሆን ከልብ እንዲመነጭ ለማድረግ እንዴት ልትረዳቸው ትችላለህ?

5. ጸሎት